

LADAKALNIS

2(46)

1994 balandis - birželis

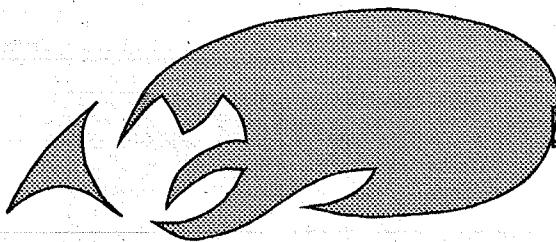

1994 -
ŠEJMOS
METAJ

Jei vaikai ateitį į pasaulį kaip meilės vaissius, kaip aukščiausiojo malonės pasireiškimas, tai ateitį tarsi iš meilės bangų ir patektų į laukiančias ir mylinčias rankas. Taip laukti visą laiką būna meilės lauke, būna saugūs, ramūs, o užgimę toliau gyvena pagal tuos pačius dėsius.

G. Mackonis - Brolis Pranciškus OFS

TURINYΣ

1. *D. Savickaitė*

Spalvinga jubiliejinė vasara

2. *D. Savickaitė*

Gausiuju šeimų šviesa

3. *K. Čeponis*

Dringio ežero ir jo pakrančių toponimika

4. *S. Rasalas*

Nedrausi - naturėsi

5. **RETAI MATOMI**

B. Šablevičius

Tos pačios erelio žuvininko šeimos gyvenimas per 16 metų

6. **VOLUNGĖ**

D. Savickaitė

Ignalinos Č. Kudabos vardo vidurinės mokyklos moksleivių kūryba

Mažujų kalbelės

Pamintijimai apie išlikimą

7. *B. Kazlas*

Darni bitutės šeimynėlė

8. **KRAŠTOTYRA**

Pasakoja Ožkinių kaimo gyventoja T. Baranauskienė

9. **ŽMOGAUS EKOLOGIJA**

N. Andres

Jaunystės eliksysras

10. **TAI IDOMU**

N. Ostapenka

Bičių eldoradas Gruzijoje

11. **ŽMOGAUS EKOLOGIJA**

N. Andres

Jaunystės eliksysras

12. **BROLIO PRANCIŠKAUS PASTOGĖJE**

G. Mackonis

Žingsniai į meilės ilgesį

13. *D. Savickaitė*

O gal jau šuminiškis?

14.

Kviečiame vasarą ir žiemą

Spalvinga jubiliejinė vasara

Šiemet gegužės 25 dieną į parką susirinko galybė svečių. Pirmojo savo brandos amžiaus paminėjimui - dvidešimtmeciu - parkas organizavo konferenciją-šventę. Gaila, kad iš oficialiai kviečių 90 dalyvių ne visi vaidzios, mokslo ir spaudo atstovai galėjo dalyvauoti. Kaip modelio, kiek leido finansinių išteklių, taip pasiūsoė vyresnysis nacionalinių parkų brolis šiam priėmimui. O ir dangus, kaip retai si pavasarį Lietuvoje, matyt, laimino si susijima, nes diena buvo graži, sauleta. Pirmojo konferencijos dalis prasidėjo 10 val. Visai netiketai patiem sventės organizatoriams, parkas susilaukė galybės sveikinimų ir dovanų, jo iškėjai teiškai pabarė, malonu, kad ponai A. Slezevičius ir Jursenas rado laiko perduoti savo sveikinimus. Latvijos valstybės Gaujos nacionalinio parko direktorius, kurį slegia tos pačios bėdos, padovanajo mūsų parkui lazda, kad nors ir jaunam, bet lengviau butų keliauti per gyvenimą,

ir pasitaikanciai bjaurastį taip paprasciai nūvysti. Antroji konferencijos dalis vyko po atviru dangumi prie skulptūrų tako. Nors ir kepino vakarėjanti sau-lė, bet buvo labai idomu klausti, jau tikrai mokslinių pobūdžių igavusių pasisakymu. Skaudžios gamtosaugos, rekreacijos, išnavigimo problemos. Visai vakarėjant sventės linksmenos liaudiškoje vakaroneje Palūšės pliaže. Nors ir skaisciai šviete - laužas, subjurės, oras suvarė visus į dižiuolę turizmo

škai, pasipuošusių svečių pievoje lyg auksaspalvės pienės mirgėjó mergaitės ir moterys tautinių rūbais. Visose aikšteliėse, pakampėse tviskeje visų pasaulyio salių automobilių. Taip Palūšė lyg ir kita veidą igavo - visai neįprastai atrodė, prekybos paviljonai. Energiningei organizatoriai komandos nariai J. ir V. Aleknavicių pasuktinį kartą viską surikiavo, na ir prasidejo Festivalio vedantieji - firmos vadovas Pupu, dėdės anukas A. Ciurlionis ir ponas Brac

- A. Grasys gržiai pasveikino susirinkusius, davė pakalbėti ANP direktoriui K. Kuliesiui, seimo nariui A. Stasiškiui ir jau toliau taip lankstė savo linksmus liežuvėlius, kad jau kas tik netingėjo, tas tikrai šioje sventėje savo vietą surasti galėjo. Vienam kampe kapela, kitur pagyvenusiu žmonių šokių kolektyvas, o ten, žiurek, vaikuai ratelius eina. Apie 20 val. (kaip iprasta Lietuvoje) nulijo trumpas ir gausus lietuvių balliuosis išvaikės, na, o kiti... iki 5 val. ryto! Pusiaunkant paežerys sutvisko fejerverkas - o jo Palūšė dar niekad

nebuvo mačiusi. Kažkai net graudžiai graudai buvo žiūrti: eina iraudusios nuo šokio moteriskės visa dieną, iki sventės už jo darbus džibusios ir sneka - "Ale gržau, o kita atporina" "Sakė ir kitais metais bus", trečioji "Aje vaje - kojines gi naujas užsimoviau, ai, bet del linksmumo negaila..." Matyt, kiek Lietuvai vargai bespaustu, ne vien duona lietuvių sotūs. Sekančią dieną dalyvių buvo mažiau - ne kiekvienas tokį linksmbybės maratona atlaikti pātęs. Kas kojas po nakties šokių išsino, kas po A. Grasio, A. Ciurlionio, O. Juospaitienės, V. Prackaičio, G. Puteikienės pasakojimu ir anekdotu atsigauti vos bepjė. O juk ir ne dyvai? sventėje dalyvavo net 5 kapelos iš Jiezno, Trakų, Stakliškių, Sangrūdos, Prienu, ansamblis "Kermosių" ir N. Šciukaitė. Net ir netikintys ejo, norėdami išgirsti šią dainininkę naujamę amplia. Liūdnai buvo išgirsti, kad tiltai kitamet susitiksime... Taip norisi paprastam Lietuvos žmogui, pavargusiam

nuo politinių batalijų, nuo išlikimo problemų sprendimui kuo dažniau dūsiai atgavą suteikti... Kaip ir visa šiame sviete ir ši sventė turėjo pabaiga. Lietutis nepavardamas laistė ištryptą žolę, gelbėjo žiedui atsiesti... Mūsų jaunas vyrniausias Lietuvos nacionalinis parkas į savo metraštį išraše naują, labai spalvingą puslapį. Prasidėjo kasdienis sunkus gyvenimas Lietuvoje su vis aštriau, išskylančiomis finansinėmis, ekologinėmis, paminklosauginėmis problemomis.

Birželio pabaigoje ivairiose parako vietose susvito Joninių laužai, likimą tiesos prasė jaunimėlis. Ta pat savaitę ANP lankėsi A. Šleževičius, vyriausybes nariai ir ministrų. Pirmoje dienos pusėje padirbėje miške, vakarą praleido liaudiškoje vakaroneje.

Sventė veja sventę, vienas ivykis svarbesnis už kitą. Turinėjai šiemet gyvena Aukštaitijos nacionalinis parkas.

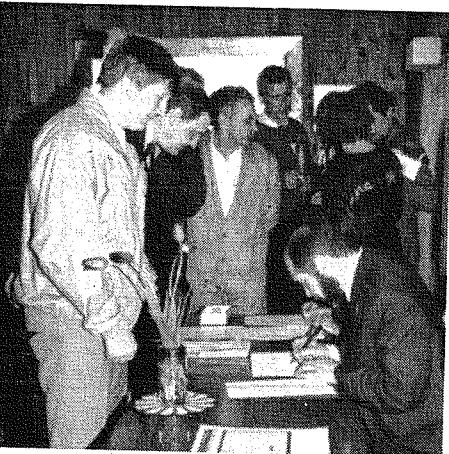
D. Savickaitė

ir rekreacijos centro valgyklą alaus ir žuvienės ragauti. Sekančią dieną visi garbingi svečiai turistavo po ižymiausias ANP vietas, grožėjosi lietuviškosios sveicarijos, vaizdais nuo turistų mekos - Ladakalnio, ragavo medaus bitininkystės muziejue.

Gegužės 27-ąją svečiai, skirtėsi tikėdamiesi vėl susitikti Respublikinėje ir vietinių laikrascių, Litpoliinter televizija kvietė visus į armonikierius festivalį "Aukštaitija-94", skirtą parko 20-čiui. Neišsenkančios energijos A. Ciurlionio pramoginių laidų redakcijos kolektyvas kviečia dalyvius į sventę. Tai buvo pirmasis ir labai rimtas išbandymas dvidešimtmeciu įjunguoliui. Norejosi, kad tokia sventė būtu, norejosi, kad ji taptų tradicinę, norejosi, kad visiems būtų gerai, gražu, smagu. Na, bet šiandien ir sventes Lietuvoje į rinkos dėsnius atsiremia. Pirmojo sventės dalis - konferencija gerokai sudrebino parko biudžetą, o kaip viską suruošti dabar? Nuostabu, kad atsirado generalinis remėjas - Ignalinos sviesto įmonė ir kultūros skyrius. Nors, tiesa, man is šono į ši pasiūsimą žiūrint belikę stebėti abieju pusiu pakantu-mu ir kantrybe - parkas laukė rėmėjo pinigų, organizatorių firma laukė paslaugų apmokejimo... Laukė iki pat birželio 3 dienos. Aš ir po šių dienai nesuprantu, kaip buvo išlai-kyta pagarbą vieni kitiem (va is ko tolerancijos ir pakantumo turėtų mokyti Lietuvos politikeriai). Bet viskas ivyko! Ir dėl kaip!

Jau pries 17 val. (sventės pradžia) visa Palūšė dūzgė. Sventi-

Gausiųjų šeimų šviesa

Kaime visuomet gausėsnių šeimos augo. Gal todėl, kad ūky pagalbininkų būtų, o gal todėl, kad kaimas visuomet buvo Lietuvos stiprybė. Jis Lietuvai ne vien duoną, bet ir gyvastį duoda.

Aukštaitijos nacionaliniame parke daug gausių šeimų. Visų nei mes patys žinome, nei aplankytų pajégiamė. Nesupykite.

Pasukome link Vaišniūnų. Akį patraukė pats pirmasis namelis. Graži, nauja tvorelė, namas šviesiomis lentukėmis apkaltas, o nuo kelio net ežeras matosi. Gražu. Užėjome. Ten gyvena Janina Ciceliene. Ant palangės žydičios ryškiaspalvės palergonijos taip ir kvietė vidun, o dar tas svaiginantį kepamų bulvių kvapas... Radome šeimininkę prie plytos. Neprasyti buvome, tai lyp ir išsigando moteriškė, nors, kaip vėliau išskalbėjome, nebijo piktų žmonių. Manau, kad ši moteris tikrai stipri. Užaugino šešis vaikus - dvi dukras ir keturis sūnus. Vyras a n a p i l i n išėjo jau prieš keturiolika metus, kai jauneliui tik šešeri buvo... Dabar jau visi s u a u g ē . Sūnai so dybą sutvarkė. Gaila, kad ratione tik trys liko. Ir vardai visų tokie gražūs - anyta išrinko, ir pati visų

pasiilgsta. Du sūnai dirba Ignalinos urėdijoje. "O ką jums dar pasakyti - viskas gerai".

Užsukome į girininkiją. Lyg ir paaškino, kaip iki Laukstenių kaimo nuvažiuoti pas eigulį Petrą Kraujalių, bet vistiek mišku didybeje pasiklydome. Po ilgų ieškojimų suradome miškuose pasiklydusį kaimelį, kur paskutiniame name, po gluosniu užaugo septyni vaikai. Nors ir graužė sąžinė, išprasėme šeimininkus iš pievos, kur šieną vartė - labai jau smalsus buvo: kaip tie septynetas užaugo? Kai ponia Aldona suvardijo ju giminimo metus, tai net atidžiau pasižiūrėjau - ar imanoma tokį krūvi atlaikti? Paklausykite ir jūs - 1959, 60, 62, 64, 65, 67, 70. Kai vos išlemenau "Kaip ir suspejote, juk dar ir ukis?" Seimininkė juokdamasi atsakė: "Vienu nuprausiu, o kitas balejkoj jau su rūbais". Ir nieko - visi sveiki ir stiprus užaugo, pirmiesiems tėvų vardus davė. Visi jau vedę ir anūkų

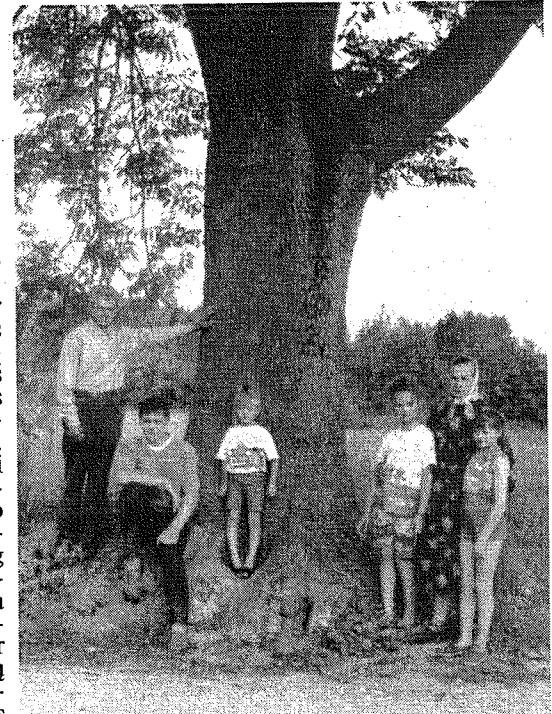
"pripirkę". Jų net dešimt. Vyriškis vis ap link vaikščiojo ir ramino - "Tu jau daug nešnekėk". Atsiduso moteris - "Nebuvomo mados padėti. Dabar jau vos trys - daugiauviukė... o aš su visais vis eilio stovėdavau". Seimoje visi dar ir grotiui laiko surasdavo - namie daug gėlių, sieinas puošia daugybė di desnių ir mažesnių ragų. Šeimininkas nuo 1980

metų dirba eiguliu Vaišniūnų girininkijoje. Tada ir pasigavo "liga" - ragus rinkti. Šeimininkė kiek kritiškiai tą vyro pomėgi įvertino - "Kad visus trobon sunėsys, tai ir daikto nebūt. Vis ryta su tamšu miškan ragų". Ponas Petras sakosis, kad jau kai pradėti ieškot, o jei dar randi, tai ir visai rimta ragų "medžiojimo" liga užpuola. Bepigu - aplink namus miškai. Vieni ragai ant gražiai padarytos kaukolės laikosi. Klausiau, kas tai padarė. "A, taigi senā vaikų šubelė buvo, tai ir aptraukė kaukolę". Siam pomėgiui taip pat reiškėjo laiko... Tuomet, kai lankėmės, kieme trys anūkės žaidė, jaunėlis Stasys buvo užsukęs, Regis ir viskas būtų gerai, tik dėl anūkės Jurgitos neramu, gal dar norėtusi kada visus už stalą susodinti, gal kitąmet per Petries... Seniai visi ruošiasi susirinkti, bet kiekvienam savi rūpesčiai.

Fotografavome ir Cicelienės ir Kraujalių namuose. Ir tik tuomet labai skaudžiai pajautau, kaip mažai dėmesio skiriame kaimo žmogui, kaip retai sukuriame jam nors mažytė šventę. O juk turime kuo žemiausiai nusilenkti tiems, kurie galybės malonumą atsisakė ir užaugino Lietuvai tiek dukru ir sūnų. Kaip gražu buvo žiūrėti į pasitempusias, skubotai pasipuošusias namų šeimininkes, sutampytus skarelės kraštelius... Jau nekalbu apie tai, kad pabuvojus tuose namuose begalinė ramybė ir švelnus džiugesys užplūdo...

Kol yra Lietuvos tokia žmonių, bus ir Lietuva. Na, o šiai - Šeimos metais dažniai prisiminkime tokias šeimas ir dar kartą padėkoksime už varga, padékime nors dabar šviesesnę dieną pamatyti. O gal suruoškime didžiųjų šeimų susiėjimą - nors girininkijose?

D. Savickaitė

Nedrausi - neturėsi

Ilgai baudos už pažeidimus, padarytus aplinkai, nespėdavo paskui infliaciją. Nuo šių metų balandžio 21 dienos, kuomet Prezidentas pasiraše po administracinių teisės pažeidimu kodekso pakeitimų ir papildymų projektu, baudos pavijo infliaciją. Pažeidejams, ko gero atrodys, kad net aplenkė. Pavyzdžiu: nuskynė mylimajai lelijai, ta nuvytoto, mergina užmiršo šią dėmnesio aprašką, bet pačiam užmiršti 500 Lt baudą... O jei galantiškasis "Romeo" dar ir pareigūnas - bauda gali padvigubėti. Yra daug žodžių tokiam netikusiam elgesiui nusakyti, nesinori šiandien mėtytis tokiomis savokomis kaip "socializmo sugadintas mentalitetas", "ekologinis nemokškumas" - tai padėbesių gyventojų: šeimiectiū,

kalbininkų darbas. Paprastai tokią didelę baudą galima aiškinti taip: sunaikinamas Raudonojoje knygoje esantis augalas, o žmonija dar nemoka ir kažin ar išmoks sukurti kitą tokį. Cia ne metalo gabalas iš kurio gali padaryti seifą, o ji perlydės - dviratį. Iš pušies lelijos nesukursi.

Kaip išvengti konfliktų su Aukštaitijos nacionalinio parko inspekcija? Visai paprastai - nedaryk to, kas draudžiama. O draudžiama daug kas. Ypač dažnai žmonės "užmiršta", kad nacionalinio parko teritorijoje negalima statyti, rekonstruoti, plėsti bet kokių pastatų nesuderinus su Nacionalinio parko direkcija. Susiruošus užsiiminti statybos darbais, reikėtų

Nukelta į 7 psl.

Dringio ežero ir jo pakrančių toponimika

Dringio ežeras yra vienas iš žinomiausių Aukštaitijos nacionaliniame parke, kadangi ežeras labai gražus ir įdomus: plotas apie 721 ha, ilgis - 4,46 km, vidutinis plotis - 1,5 km, o pačioje šiaureje net 3 km, vidutinis gylis - 8,5 m, o giliausia vieta net 24 m, paviršius aukštis virs jūros lygio 140, 2 m, tame yra penkios salos ir salelės, labai daug įlankų ir ragų. Kranto linija vingiuoja net 31 km. Dringiu eina pagrindinis turistinis maršrutas, plaukiant yltimis ar baidarėmis (taip vadinamas didysis ratas). Dringis priklauso Zeimenos baseinui. Pradėjus kelionę Dringyje galima nuplaukti į Kuršių marias.

Apie Dringio ežerą ir jo apylinkes parašyta nemažai. Vieną pirmųjų turistinių maršrutų (lietuvių kalba) apraše M. Eidrigonis savo knygutėje "500 km Lietuvos ežerais", išleistoje 1940 m. 1958 m. D. Šniukas išleido knygutę "Ežerų vilnimis po Rytų Lietuvą". Vėliau įvairūs Dringio ežero ir jo pakrančių aprasymai pasipylė kaip iš gausybės rago. Paminėsiu tik vieną iš paskutinių ir įdomesnių straipsnių - V. Ikamo "Aplink Dringį", spausdintą "Mūsų gamtoje".

Visuose šiuose straipsniuose ir knygutėse minimi įvairūs Dringio ir jo pakrančių pavadinimai. Deja, niekur neradau Dringio ežero plano, kuriame šie vietovardžiai būtų pažymėti (įvairiose turistinėse schemose pateikiami tik keli ar keliolika pagrindinių pavadinimų). Prieš keletą metų nutariau užpildyti šią spragą. Gerokai paeškojės, radau Gaveikėnų kaimę seną žvejų Antaną Čeponį, gimusį 1918 m. Gaveikėnuose ir beveik visą savo gyvenimą praleidusį ežere ir jo pakrantėse. Jo padedamas sudariau vietovardžių sąrašą ir pažymėjau Dringio ežero plane.

Kadangi literatūroje pateikiami įvairūs tų pačių vietovardžių variantai, plane panaudojau A. Čeponio pateiktą informaciją, skliaustuose nurodydamas rastus įvairoje literatūroje (gali būti, kad prie ežero gyveno įvairių tarmių atstovai, todėl ir įvairių tyrinėtojų užrašytos formos skiriasi kirčiu, kirčio vieta ar balsė). Dringio ežeras yra dviejų senovės lietuvių žemų (genčių) takoskyroje (Nalšios ir Deltuvos), o iš šiaurė nuo Dringio gyveno baltų gentis - séliai (maždaug iki XIII a.) Aišku, kad tai turėjo itakos susiformuojant dabartinėms vietinėms lietuvių tarmėms (tame tarpe ir vietovardžių formoms).

Vietovardžiai:

- Pradėsiu nuo paties ežero pavadinimo, kuris turi net penkias įvairias formas:
 - Dringiai (apie 1937 m. užraše A. Ašmontas, M. Jurkynas, 1964 m. - E. Grinavickienė, 1962 m. - E. Strazdaitė, dabartinė prof. E. Jakaitienė)
 - Drīngiai (apie 1939, 1964 m. užraše I. Ermanytė)
 - Drīngis (apie 1939 m. užraše K. Alminauskis)
 - Drīngis (1964 m. užraše E. Grinaveckienė) (pagal prof. A. Vanago duomenis).

"Upių ir ežerų varduose" pateiktos formos Dringis ir Dringiai. Mano senelis Adolfas Čeponis, gim. 1902 m. Budrių kaime (dabar Ignalinos miesto dalis), sakydavo Dringys. Taip kirčiuojami daugelio aplinkinių ežerų pavadinimai: Baltyi, Varnys, Ilgys, Siekštys, Vélys, Ringys, tačiau beveik visi jie yra į rytus nuo Dringio. Galima spėti, kad galūnė -ys būdinga vietinei tarmei ir yra buvusios Nalšios žemės, o gal ir anksčiau čia gyvenusių sélų palikimas vietinių gyventojų kalboje. Neseniai į rajoną atvykę gyventi žmonės dažniausiai vartoja galūnė -is, kuri jiems labiau iprasta.

Kitus pavadinimus surašiau eilės tvarka (pagal laikrodžio rodoklę, pradedant nuo Vaišniūnų kaimo, einant ratu aplink Dringio ežerą).

Pavadinimus pateikė tas pats žvejys iš Gaveikėnų kaimo, užrašyta 1989 m. vasara Gaveikėnuose.

2. Vaišniūnai - kaimas Dringio pakrantėje, (greta upelio Juodupis (kita forma Juodupė) ir Svogina (kita forma Svogenė).

- Meldýnas - vieta ežere šalia Vaišniūnų.
- Pa' yaišniūnais - vieta prie Vaišniūnų, ežere.
- Izernia - buvęs kaimas (šalia Vaišniūnų, ant kalno stovėjo 2 namai).
- Pajazernia - vieta ežere prie Izernios (liet. Paežeriai)
- Alksnų sala - sala ežere.

8. Paeglynas - vieta ežero pakrantėje (lenkų laikais čia poilsiaudavo lenkų skautai).

9. Jonālaukis - iki II pasaulinio karo čia buvo Jonapolio dvaras, po karo nugriautas, dabar jo vietoje ištaiginga vila

10. Petravakumpis - įlanka ežere (iš ją įteka upelis Plaukinys, kitas variantas - Palaukinis).

11. Akmenų ragas - iškyšulys.

12. Siūriai - kaimas pakrantėje (dabar liko tik dvi sodybos).

13. Siūrių sekliukas - sekliuma ežero įlankėlėje šalia kaimo.

14. Pā' ažuolais - vieta ežero pakrantėje.

15. Varžakumpis - įlanka ežere.

16. Siūrių ragas - iškyšulys.

17. Siūrių labas - vieta ežere šalia Siūrių rago.

18. Du žmonės - ragas ežere (kalbama, kad greta nuskendo du žmonės).

19. Pasiūré - įlanka ežere.

20. Valėntas - sekli vieta apaugsi nendrėm.

21. Milašalabis - įlanka (matyt nuo pavardės Milašius).

22. Kuliakumpis - ragas (netoliene ežeriukas Bedugnis ir Siūrių miškas).

23. Kuliakumpio pašonė - pakrantė (sausumoje) prie ežero.

24. Kaladžilinkis - įlanka.

25. Šudragio valenciukas - vieta ežere greta Šudragio rago.

26. Šudragis - ragas.

27. Epušilinkis - įlanka ežere (kitas pavadinimas - Bienčikas).

28. Keiciškio rágas.

29. Keiciškio kulális - įlanka ežere šalia Keiciškio rago.

30. Mežgaragis - ragas.

31. Dumblė upelis.

32. Pričumbolis - Dumblė upelio žiotys.

33. Varteliai - Dumblė upelio žiočių galas (jau ežere).

34. Ilgaragys - ragas.

35. Kirkšliakumpis - įlanka.

36. Nuõvalkšnis - įlanka (šalia vietovė Pervalakas).

37. Salelė arba Meironių salelė - sala.

38. Brasta - sala ar sekli vieta ežere.

39. Bliūdėlis - įlanka.

40. Mikailakumpis - įlanka.

41. Ožiaragis - ragas.

42. Ezerinis - ežeriukas šalia Ožiaragio (šalia Asalmų ežero įlanka).

43. Kárviakumpis - įlanka (kartu su Mikailakumpiu vadinamas Kiškio ausimis).

44. Stírnaragis - ragas.

45. Pastírnaragis - vieta ežerž šalia Stírnaragio.

46. Sámalinkis - įlanka.

47. Neršūškė - sala tarp Šamalinkio ir Milašalabio įlankų (kitas jo pavadinimas Lazdynų sala).

48. Želektinės ragas - ragas.

49. Tiltakumpis - įlanka.

50. Beržų sala - sala tarp Tiltakumpio ir rago Du žmonės).

51. Gýlakumpis - įlanka.

52. Žydauskosios kulalis - ragas.

53. Pakalninius - įlanka.

54. Kulalio ragelis - ragas.

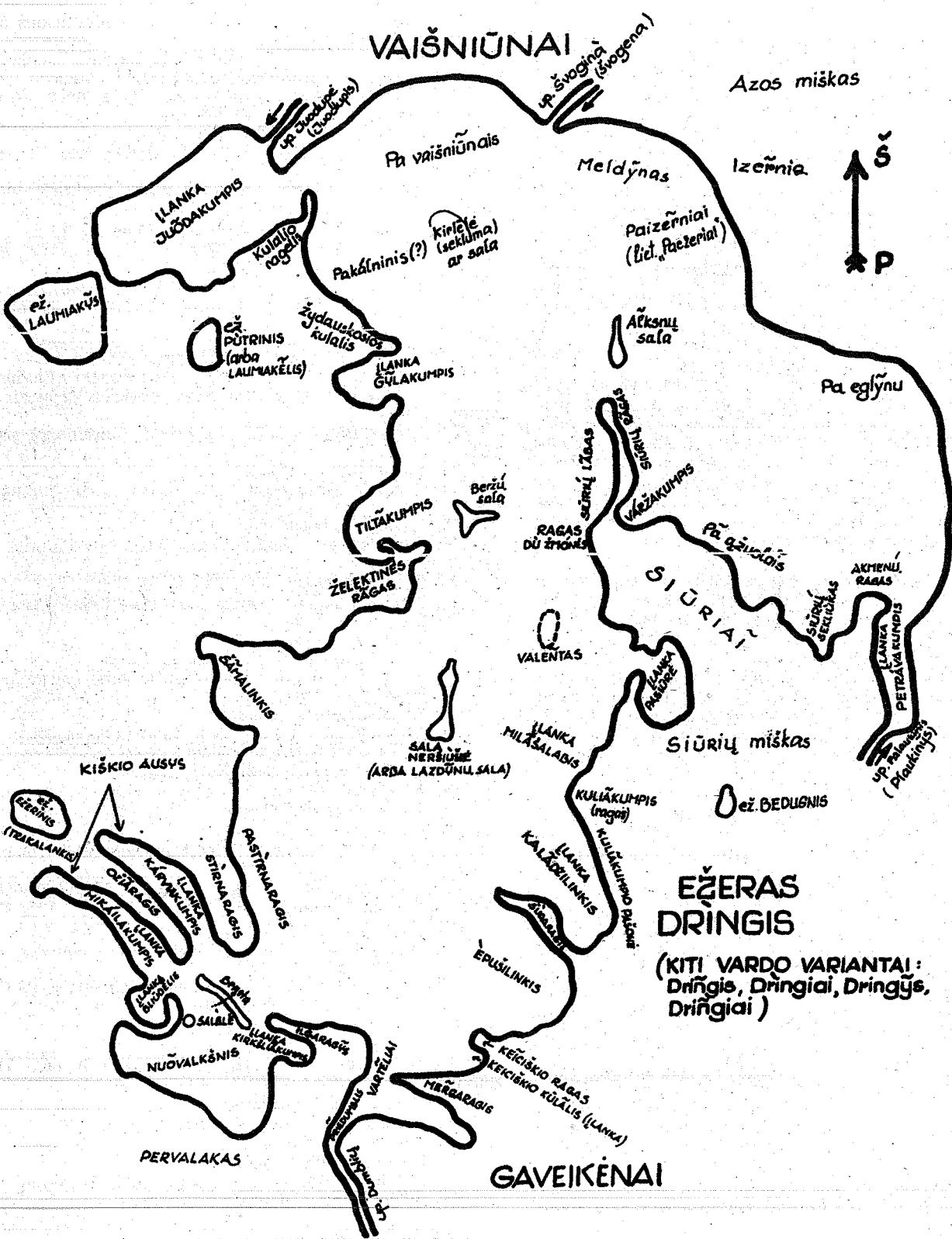
55. Kiršlė - sekliuma tarp Pakalnilio ir Paizernių.

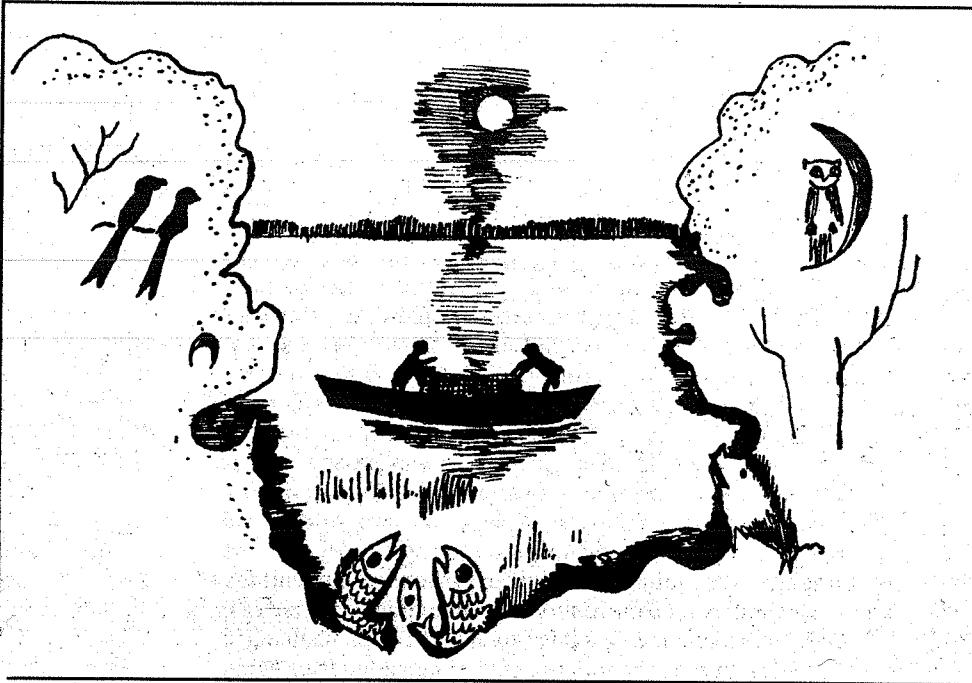
56. Juodakumpis - įlanka.

57. I pietus nuo Juodakumpio ežerai Laumiakys, Laumiakėliai du (Putrinis).

Manau, kad čia pateiktas Dringio apylinkių vietovardžių sąrašas ir planas yra toli gražu ne pilnas ir ne visiškai tikslus, todėl prašau visus galinčius ji papildyti ar patikslinti pranešti "Ladakalnio" redakcijai arba man. Seni vietiniai gyventojai miršta, o kartu su jais miršta ir krašto istoriniai vietovardžiai. Deja, vietovardžių rinkėjai nepažymėdavo jų žemėlapiuose, todėl dabar labai sunku lokalizuoti kai kuriuos vardus, nustatyti, kurių vieta jie žymėjo.

Ignalinos rajono paminklotvarkininkas K. Čeponis
d. t. 8-229-52960.

Atkelta iš 4 psl.

apsilankytį direkcijoje. Cia jums paaškins visą tolesnę procedūrą (popierizmo daug). Bauda už savavaliską statybą, rekonstrukciją ar plėtimą ganeitinai juntama ir pažeidėjui ir mums - nuo 100 iki 5000 Lt. Mums nemalonu, kad negalime skirti mažesnės baudos nei 100 Lt kaimo gyventojui, nors matome, kad statęsi verčiami kasdieninės būtinybės, o pikta, kad interventų iš miesto negalime bausti ypatingai didelėmis baudomis, nes dažnam tie 5000 Lt nieko nereiškia.

Panašiai ir su mažųjų laivų registracija ir naudojimo nacionaliniame parke pažeidimais - mažiausia bausda 25 Lt. Primename, kad registruoti ar perregistruoti valtį jums kainuos apie 10 Lt. Jei jau kartą mokėjote baudą, nusiraminti

nepatariame, nes antros baudos dydis jau gali būti 200 Lt ir daugiau, be to gali būti konfiskuojama plaukiojimo priemonė.

Nors ir jūsų žemėje auga medis, vis viena privalote rašyti pareiškimą parko Direktoriaus vardu norėdami ji nukirsti. Priešingu atveju teks mokėti 100 Lt baudą. Parkas yra parkas.

Labai rizikuojate degindami ražienas ar sausą žolę - būsite baudžiami nuo 25 iki 300 Lt, pareigūnai - nuo 100 iki 500 Lt. Jei tokį gaisrą gesinti atvažiuos gaisrinė mašina, teks sumokėti ir jiem. Ir neduok likime jei suliepsnos miškas - 500 Lt (1000 Lt pareigūnams) ir padarytų nuostolių atlyginimas.

Dažniausiai pastebimi saugomų gamtininių teritorijų režimo pažeidimai (visa nacionalinio parko teritorija saugoma). Cia už savo malonumus sumokėsite iki 300 Lt.

Tokią sumą gali tekti sumokėti vien už tai, kad palapinę pastatysite ne stovyclavietės teritorijoje, nenurodytoje vietoje paliksite automobilį, ar nenusipirkęs leidimo įmerksite meškerę.

Vietiniai ir poilsiaujantys gyventojai, pasitenkite nedaryti pažaidų. Jei jau padarėte - paskutinis patarimas: inspektorius ar kitas pareigūnas tai žmogus atliekantis savo pareigą, todėl nereikėtų irodinėti savų tiesų ar demonstruoti dažnai tikrai labai stiprių muskulų. Toks jau gyvenimas - tikros ir neginčijamos tiesos, kurių privalo laikytis parko lankytojai ir inspektorai yra tik tos, kurios surasytos kodeksuose. Prieš įstatymą visi lygūs. Inspektorius džiaugiasi ne tada, kai nubaudžia, o tada kai mato, jog aplinkui tvarka.

ANP inspektorius S. Rasalas

Jaunystės eliksysras

Pieno produktai vertinami keliais požiūriais. Juos nusako šie šukiai: "Gersite pieną - būsite sveiki" ir "Pieno produktai - dietinių produktai". Bet išaiškėja, kad i pieno produktus mes reaguojame skirtingai. Yra net tokį žmonių, kuriems pieno produktai - mirtinės nuodas. Tai žmonės, turintys tokį genetinį paveldėjimą, kurių organizme jau po vieną gyvenimo metų nustoja dirbęs fermentas laktozė. Jiems pienas sukelia baisią žarnyno reakciją - atsiranda daug dujų, pykina, kyla raugulys. Kitai grupei, nepriimantčiai pieno produktų, priklauso žmonės sergantys tulžies ligomis. Sie žmonės vos išgérę pieno pradeda viduriuoti. Organizmas nesugeba jo priimti, todėl nereikėtų jo prievertauti. Taigi, ne visi i pieną reaguoja kaip i gerą produktą. Jei jūsų organizmas - sutaria su pieno produktais - džiaukitės - jums labai pasisekė. Nepротinga sakyti, kad suaugusiems žmonėms neverta gerti pieną. Šviežias karvės pienas nuostabiai išvalo organizme susikaupusi šlaką, veikia kaip priešnuodis, jei jūs apsinuodijote dažais ar sunkiaisiais metalais. Pienas iš tiesų gražina jaunystę. Jei jūs senatvėje galite gerti pieną, naudokitės šia gamtos dovaną ir būtinai ji gerkite.

Ypatingai geras ožkos pienas. Riebalai šiame piene smulkiai išskaidė. Tai pats dietiškiausias piens. Geras ir kupranugarės pienas. Jis ypatingai naudingas sunkiai sirsugusiemis žmonėms, nes labai riebus. Šiuo pienu buvo gydomos ir kepenų ligos.

Senesniais laikais tuberkuliozė gydydavo kumelės pienu.

Negalintiems vartoti šviežio pieno, reikėtų bandyti gerti virintą. Jei ir tai negelbsti, pabandykite raugintą. Šiai dienai turime keletą jo rūšių - kefyras, išrūgos, acidofilinas (dietinis pienas). Raugintas pienas skiriasi bakterijų kultūromis, padėjusiomis jam surūgti. Pabandykite patikrinti, kuris iš rūgusio pieno produkty labiausiai tinkà jūsų organizmui. Gastritu sergantiems žmėiams labiau tinkà acidofilinas. Nepartartina patiemis rauginti pieną. Indai su pienu paliekami atviri ir ivairios jūsų kambaryste gyvenančios bakterijos dalyvauja rūgimo procese. Jei jau sugalvojote rauginti namuose, tai naudokite "filtrus" - grietinę, duonos plautą, kefyrą, acidofiliną - jie turi atitinkamą bakterijų floru, naudingą organizmui. Kaime raugintas pienas taip pat nesterilus.

Varskė priima net toks organizmas, kuris negali naudoti pieno. Tai prieinamasnis produktas, nes gaunamas perdirbant pieną. Tačiau laikoma, kad tai gana sunkus produktas ir nėra nerekomenduojamas. Tai ryto ir dienos maistas. Artimas varskei produktas - sūris. Graikijos sveikatos mokykla sako "Ar tiesa, kad sūris kenkia skrandžiui? Ne, sūris ypatingai naudingas, todėl, kad jis verčia dirbtį tingę skrandži. Ką tai reiškia? Žmonėms, besikundžiantiems sumažėjusiu rūgštungumu skrandyje, būtina valgyti sūri, nes jis priverčia skrandži dirbtį". Tai pati mokykla siūlo prisiminti, kad sūris ryte - auksas, sūris dieną - sidabras, sūris vakare - švinas". Pasirodo, kad sūris labai ilgai virškinamas. Bet atminkite, - vos suvirškintas jis tuo papuola į kraują ir būna išešiojamas po visą organizmą. Jis išskaido ivairius kamščius, net išciulpia ivairias šlaką sankaupas organizme. Ypatingai gerai tai atlieka jaunas sūris. Autorė mano, kad tam tikslui labai tinkà visi lietuviški sūriai.

N. Andres

Tos pačios erelio žuvininko šeimos gyvenimas per 16 metų

Ignalinos rajone 1975 m. balandžio mėn. atrastas apgyvendintas erelio žuvininko lizdas. Išykius pagyvino visą ornitologinę veiklą Lietuvoje. Pagrindinės žinios, nors ir labai ginčytinos, paskelbtos mokslinėje konferencijoje. Prof. T. Ivanauskas paskutinį žuvininkų lizdą žinojęs 1914 m. Todėl radinio svarba ir dėmesys po 60 metų pertraukos visiškai suprantama. Kaip klostėsi šios istorinės žuvininkų šeimos gyvenimas? Dabar, kai tyrimų kelias praeitas, yra aišku, jog žuvininkų ekologiją ir elgseną didesniaja dalimi galima atskleisti tiriant tuos pačius individus daug metų iš eilės. Siuo sėkmingu atveju buvo paukščių pora, kurioje patelė išliko pastovi, o patinėliai pasikeitė tris kartus. Paukščių tarpusavio ryšiai atskleidė partnerių tinkamumą arba neatitikimą poroje. Tiriant daug lizdų, ryškėja bendra žuvininkų, kaip rūšies, ekologijos strategija, tačiau atskiro individuo ar poros egzistencijos sankloda lieka anapus bendrosios ekologijos faktu. Ypač tai pasaikytina apie individu elgseną ir psichikos sudėtingumus. Kontroliuojant net ir daug lizdų, tačiau epizodiškai, žuvininkų elgsenos tirti negalima iš viso.

Tyrimų duomenys surinkti dviem metodais: 1) iš slėptuvės 90 m. atstumu nuo lizdų, tačiau jų aukštyste, 2) epizodiškai lankant lizdus ir stebint juos nuo žemės. Naudotiu 8x ir 20x galingumo žiūronai. Pagrindiniai stebėjimai atliki iš slėptuvų keturiose veisimosi fazėse (tuo-ktuvinis, perėjimo, jauniklių auginimo, postlizdinis periodai) nuo aušros iki sutemos. Tokių dienų buvo 23.

Sios poros paukščiai neturėjo spalvotų žiedų, tačiau vienas ir tas pats patelės individas buvo atpažistamas iš išvaizdos - iš galvos ir krūtinės plunksnų, "veiso" formos ir kasmet vienodai pasikartojančio elgesio elementų bei temperamento. Patinėliai buvo atpažistami iš elgesio, kuris ryškiai skyrė juos tarpusavy. Pirmajį darbo sezona (1979) paukščius atskirti buvo sunku, tačiau paskesniais stebėjimų metais jų išvaizda ir elgsena lengvai identifikuojama. Ta patvirtina ir N. Tinbergeno etologinių tyrimų *Larus argentatus* kolonijoje. Siame darbe nėra detalių žuvininko ekologijos duomenų. Jo tikslas - parodyti vienos poros egzistencijos kelią 15 metų laikotarpyje. Tyrimų medžiaga išdėstyta etapais, kuriuos paukščiams nustatė aplinkos sąlygos ir žmogaus įtaka. Lizdinių medžių amžių nustatytas Pre-slerio gražtu (E. Tammur).

I periodas: 1975-1977

1975 metų lizdas buvo sukrautas 30 m. aukštyste, 190 metų amžiaus pušyje. Miško masyvą sudarė 240 ir daugiau metų amžiaus medynas, kurio atruktūra P4E6 (pušys - 40%, eglės - 60%).

Drėgnas, tankus miškas. Nėra kelių, takų. Artimiausias žvingas ežeras už 2,2 km, o žuvų auginimo tvenkiniai - už 13 km. Nepaisant didelio lizdo aukščio, jis

buvo dauboje: aplink lizdą stovėjo aukštesnės už lizdą medžių viršūnės ir tai darė lizdą unikalų kitų (atrastu vėliau) žuvininkų lizdų tarpe. 1975 m. išaugo du jauni paukščiai. Tieki pat iš 1976 m. Sunkiausia atkurti 1977-1978 metų išykius. Žinoma, kad lizdas buvo tuščias, nors paukščiai prie jo pasirodydavo kasmet. Žuvininkai yra konservatyvūs lizdo keitimą atveju, ypač jie nenori palikti senai apgyvento lizdo. Žuvininkų skraidymas prie lizdo paaškinamas ir konservatyvumu, ir tuo, kad buvo persikėlę į naują lizdą netoli ese. Kodėl paukščiai 1977 m. negrižo į senąjį lizdą? Nepaisant lizdo apsaugos būtinumo, iš jų buvo laipiojama, betarpiskai tikrinamas lizdo turinys. Prie lizdinio medžio atsirado iki tol nebuves takas.

1978 m. šiu eilučių autorius pradėjo stebeti netoli senojo lizdo skraidančius žuvininkus. Buvo aišku esant jų naują lizdą kažkur netoli ese. IP senajį lizdą ši pora niekada nebegrįžo, pats lizdas iki 1980 m. išbyrejo.

II periodas: 1977-1978 m.

1977-1978 m. lizdas egzistavo šalia, bet nebuvu žinomas. Ilgamečiai rezultatai leidžia teigti, kad per tuos du metus išaugo 5 (+1) jaunikliai.

III periodas

Naujas lizdas buvo surastas 1979 m. liepos pradžioje, 1,3 km. nuo senojo. Lizdui krauti žuvininkai pasirinko 27 m. aukštio 190 metų amžiaus pušį. Ji buvo iškilusi virš jauno pušyno. Savo viršūnėmis pušynas lizdą pasiekė tik po 13 metų. Šalia lizdo buvo kelios atskiro senos, aukštesnės už lizdą pušys, žuvininkų naudotos kaip poilsio, sargybos ir aplinkos stebėjimo postai. Tankus ir 170-200 metų amžiaus eglynas buvo per 90 m. nuo lizdo. Dirvožemis sausas. Žvyro dangos kelias ėjo 200 m atstumu nuo lizdo. Judėjimas keliu - vidutiniškai 2 transporto priemonės per valandą (1982). Artimiausias žvingas ežeras už 3,5 km. Paukščiai nekreipė dėmesio į automobilių triukšmą, nes kelio vaizdą slėpė medžių viršūnės. Per šį periodą paukščiai perėjo 7 kartus. Perėjimas buvo sėkmingas, tačiau išaugo tik 5 jauniklių vados, viso 12 jaunų paukščių: 1979 - 2, 1980 - 0, 1981 - 2, 1982 - 3, 1983 - 2, 1984 - 3, 1985 - 0 jauniklių. 1980 m. birželio 21 d., jaunikliams esant 20-25 dienų amžiaus, dingo patinėlis. Aišku, kad jis žuvo. Brakonierius galėjo jį nušauti žvejojimo metu: tykodamas žuvį žuvininkas netenka atsargumo, nepaiso arti esančių žmonių. Patelė negali skristi į žveybą ir maitinti jauniklių, nes ji yra lizdo saugotoja. Bado kankinama, ji 5-6 dienai garsiai klykavo. Vėliau pasirodydavo prie lizdo, bet šaukdavo retai. Liepos 31 dieną ji dar buvo rasta stebėjimo poste prie lizdo. Pasirodžius toluoje ir aukštai svetimam žuvininkui, ji pakilo į kandin ir dingo danguje. Žinant patelės ištikimybę savo lizdui ir partneriu, jos elgesys suprantamas: budėdama prie lizdo, ji laukė pasirodant patinėlio, o i toluoje esantį žuvininką ji skrisdavo pati.

1985 m. nesėkmės priežastys aiškios. Birželio pradžioje, esant 17-20 dienų amžiaus jaunikliams, prie lizdo prasidėjo miško kirtimas, nemumatytas miškininkystės programoje. Apie 2 savaites žuvininkai buvo baidomi technikos ir žmonių triukšmo. Žuvininkai nustojo maitinti jauniklius ir jie žuvo badu. Suaugę paukščiai paliko lizdą birželio pabaigoje.

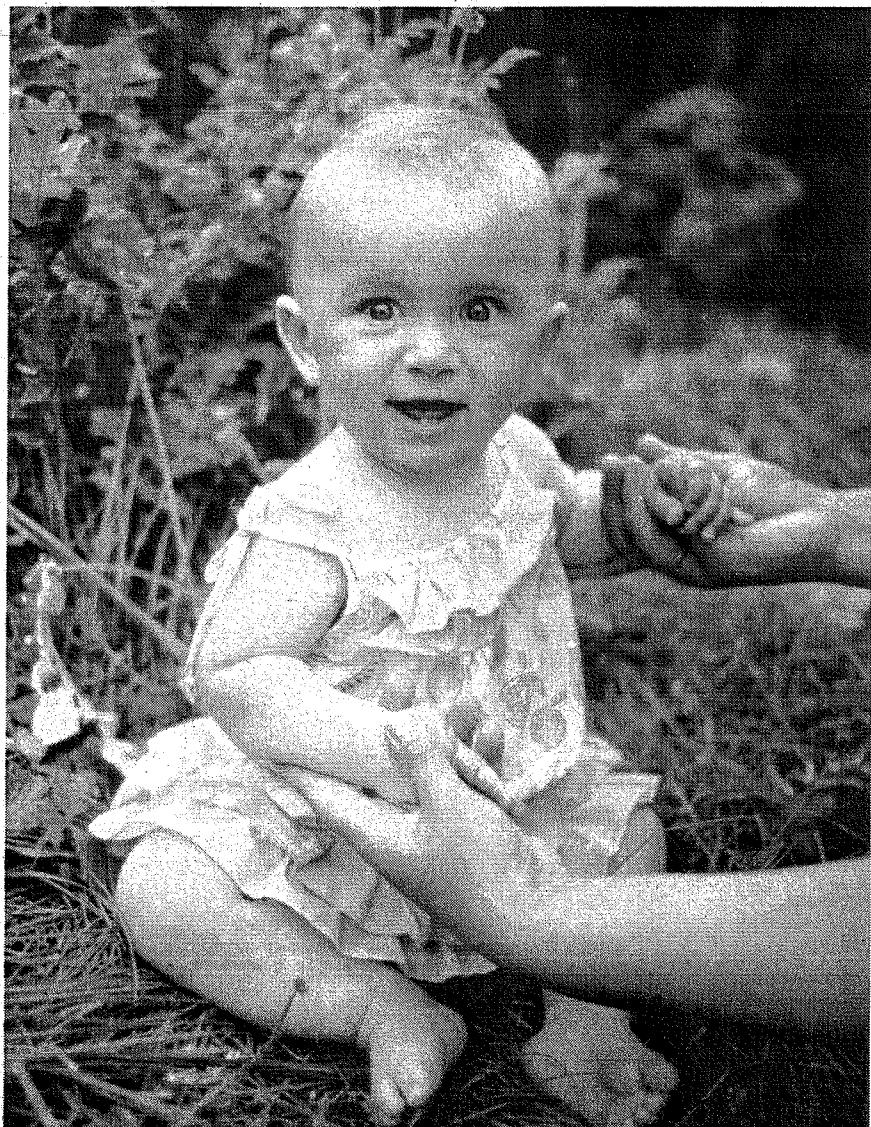
IV periodas

1986 m. balandyje paaškėjo, kad žuvininkų neišgasdino priešmetų tragedija. Buvo likę tik mažos lizdo liekanos. Ant šito menko pagrindo paukščiai sukovė lizdą, bet stiprus šorminai vėjai jį išardė.

VOLUNCE

9

Mažu ju kalbeles

- Teta, aš noriu pieno.
- Dariuk, dabar pienelio nėra, karvytė augina veršiuką ir visą pienelį jam atiduoda.
- O kur tas veršiukas?
- Karvytė dabar ji savo pilve nešioja - matai gi kokia šalta žiema, bijo, kad nesušaltu.
- Praeina geros dvi valandos, Dariukas žaidžia.
- Teta, einam išsimsim veršiuką, aš jam duosiu savo kailinėlius, o karvytė man pienelio...

Dariukui kalasi krūminiai dantukai. Visi aiškina, kad skaudėti nustos, kai tik jie pasirodys.

- Močiute, parodyk savo dantukus, aha, ir tau jau dygsta, nebijok - išsaugs ir nebeskaudės, nebūk tokia susirūpinusi.

Lopšinės likimas

Su žvaigždės užtekėjimu, žemėje sukrūkščia vaiko balsas. Savo verksmu jis pasveikina žemę, motiną, tėvą. Kaip pasveikina ji pasaulis? Žemė - metų laiku, tėvas - šmaikščiu žodžiu, mama - lopšine.

*A-a liūli,
Katinėlis guli,
O katytė - motinytė,
Marškinėlius siuva.*

Arba:

*A-a opa pa,
Žuikis vaikus lingavo,
Belinguodams apsnūdo
Nuo kreslelio nusprūdo,
Katins nosy atkando,
Varna akij išskrito.*

Taip liūliavo motinos kūdikėlius medinėse vygeose. Ir skambėjo iš jų lūpų švelni, tyli lopšinė, ir migo vaikai: ramus, laimingi, leškojau rūstumo gaidelės - neradau. Vien tik meile ir atsidavimas. Viso pasaulio turtus pasiryžusios atiduoti motinos, galėjo atiduoti tai, kam pasaulis nėra nustatęs kainos - lopšinė:

*Čiūčia liūlia vaiką,
Lopšetėly laika,
Yr virvelės sidabrinės,
Aukso lingynėlė.*

Kodėl lopšinės padeda užmigtis vaikams? Aš manau, tam yra kelios priežastys. Pirmiausia, jose veikia vaikų mylimi žvereliai, švelnūs, mažyciai, bejegiai: katmelių, kiškių, ivairūs paukštelių. Cia nėra bauginančių gyvūnų: vilku, jaučiu, keliančiu neigiamas emocijas. Antra, dauguma lopšinių yra trumpos ir nuolat tyliai kartojamas tekstas sukuria snaudulišką, melanholišką nuotaiką. Lopšinėse labai daug mažybinių-maloninių žodžių:

*Učia lylia tu, mažoji,
Učia lylia tu, drabnoji,
Kada tave išliūlioti,
Kada tave išsūruoti
Lyg pečelio tvirčio tvirčio,
Lyg berželio aukščio aukščio,
Lyg ažuolo deivčio drūčio,
Lyg gulbeles balčio balčio,
Lyg kiškelio greičio greičio,
Lyg paukštėles sparcio sparcio?*

Kiekvienoje eilutėje yra mažybiniai daiktavardžiai: berželis, kiškelis, gulbele.

Pastebėjau ir dar vieną dalyką. Lopšinėse labai ryškiai jaučiami ilgi, minkštai balsai: čiūčia-liūlia, kréslelis, mažutėlė, lingynėlė, gulbele.

Koks yra lopšinės likimas dabar? Pritilo motinų balsas, meile dainavęs. Dabar vaikai girdi per televiziją dainuojamąs "lopšines" (kodėl jie pasidare piktai, irzliūs, neramūs? Ogi todėl, kad technika niekada neperduos to, ką perduoda plakanti širdis). Motinos nepakeis televizorius.

Ar ne todėl vaikai pasidare piktai, irzliūs, neramūs, kad technika niekada nepakeis plakancios širdies balso?

V. Lisauskaitė XI kl.

Pamintijimai apie išlikimą

Daug laisvo laiko turiu. Visokios mintys apie išlikimą galvoj krebžda. Štai ką vieną žavų vakarą sumintijau.

Paasalyje viskas kinta. Mūsų organizmas darosi atsparus visokiam nuodui. Mes po truputį ji pratiname prie nitratų (jeigu labai skubi būti šiuolaikinis ir perdozuoj - alerguoji), prie trąšomis prisotinto šulinio vandens (žr. Diuma "Grafas Montekristas", ten ir prie kalio cianido priprato), kas kelinti metai vis pakyla "normali" radiacijos bei kitų oro teršalų dozė. Tobulėjame - juk negalime nusileisti kanalizacijos žirkėms, o tai jų tuoju bus daugiau nei mūsų. Šiaip jau niekas ir niekur nestebina. Bet, kad Lietuvoje - manau, pirmoje Žemės rutulio šalyje - bus išmokta dresiruoti tokį žvėri - radiaciją! Tai jau rimtas pasiekimas. Nežinau, kaip kituose rajonuose, bet Ignalinoje ji labai protinga. Mažiausiai kenkia gamybininkams, žemdirbiams - jiems juk reikia atkurti Lietuvos ūki. Neliečia ir motinų, auginančių vaikus, verslininkų ir pensininkų. Kažkodėl pasirinko biudžetinių istaigų darbuotojus. Vargšai bibliotekininkai, kultūrininkai, švietimiečiai - nuo jų pradeda savo kenkėjiską veiklą. Bet neskubėkite užjausti - jiems nelabai "kanda". Labiausiai rajone nuo radiacijos kenčia valdančios struktūros - jiems radiacija daro didžiausią poveikį. Gal todėl, kad jie patys kenksmingiausi rajone?

Kodėl drįstu taip galvoti? Ogi pažiūrėkime - vienas savivaldybės potvarkis po kito. Už tai, kad gyvename rizikos

zonoje mokėti 30 % algos dydžio kompensaciją biudžetinių istaigų darbuotojams išskyrus motinas, auginančias vaikus. O toliau mano kvaila galvelė dirba taip - jei bibliotekininkas gauna 100 Lt, o savivaldybės darbuotojas 300 Lt, tai savivaldybės darbuotojo taip vadinami "pagrabiniai" daug didesni! Jo ir laidotuvės, kaip ypatingai pasidarbavusio Lietuvos labui ir nukentėjusiam nuo radiacijos, bus iškilmingesnės. Dresūroje yra ir tikrai labai subtilių momentų. Radiacija išmoko iš visų biudžetinių istaigų darbuotojų tarpo atskirti vaikus auginančių motinų kvapą (matyt todėl, kad neįstengia pampersų nusipirkti), joms "nekanda". Tai bent galvos tų mūsų valdžios vyru! Toki žvėri - radiaciją paprotino! Vienas valstietis per susitikimą su dažnai rajone apsilankančiu seimo nariu paprašė, kad ir ant jo radiaciją užsiundytų, bet tasai atsakė, kad pinigų nėra.

Aš ir šiaip ir taip lankstau savo senstančią galvą ir žadu siūlyti - jei jau Lietuvoje įstatymai tokie, kad siekiama kuo greičiau išnaikinti lietuvių tautą (žr. gimstamumą Lietuvoje, rajone ir valstybės teikiamą paramą vaikus auginančioms motinoms), tai perskirstykime tą pačią pinigų sumą ir užsiundykime radiaciją ant vaikų - tegul kiekvienas iki 16 metų gaus kad ir po 20 Lt (jiems juk nuo algos dydžio neišvesi tokio gudraus procento). Tada bus palieatos iš gamybininkų, ir valstiečių, ir biudžetininkų šeimos, pensininkai galės džiaugtis, kad anūkams lengviau. Kiekviena moteris prieš pasiryždama gimdyti toje "zonoje" džiaugsis galėdama vaikučiui papildomą porciją vitaminų nupirkti. Na, o visi gyventojai šiaip jau dažniau atsimins, kad pavojingoje zonoje gyvena, o vaikai žinos, kad šiai, juos užauginusiai teritorijai, ypatingos globos reikia. O gal valstybės tikslas nuo šio rajono pradeti naikinti tautą?

D. Savickaitė

Mielas seneli

Seneli, tavo rankos,
Mane aukštai į šaukę ketė.
O tavo švelnūs žodžiai,
Liko mano pasakelėj.

Kaip trūksta man tavęs,
Seneli, mylimas, brangus.
Uždegisi tau žvakutė,
Ir lauksiu vis tavęs.

Ir mano tas laukimas;
Vis šauks ir šauks tave.
Ateik seneli, mielas,
Pažaiskime drauge.

Ž. Gudonytė IX kl.

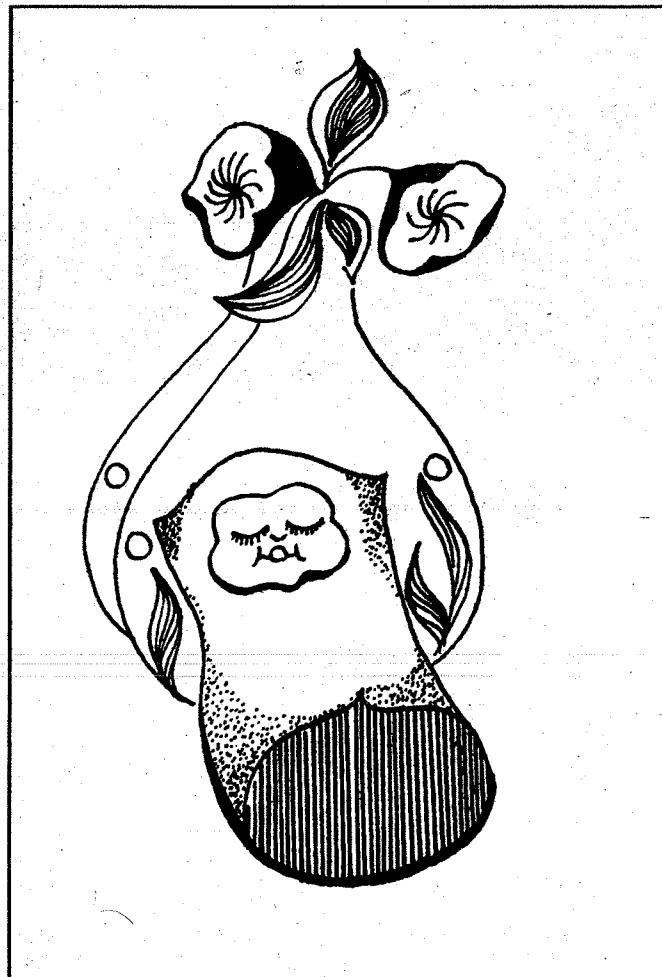
Esčeras pušų gleby
Apkabintas ilgesingom rankom
Sikai tiek mes mirdami prarandam.
L. Brazauskaitė XI kl.

Supas vyšnios
Ziedlapiai balti
Supas tapai
Vėjo prūčiami
Supas bangos
Ezera krantuos
Na, ir aš
Favam gleby
Supuos

L. Brazauskaitė XI kl.

Pruokštė
Iš trupančių
Pageltusiu smilgu
Iš buvusių
Zalių rūtu
Ir iš varpučio...
Ji matė
Favo rankas
(Gal tiksliau...)
Janutė Favo rankas)
Dabar ji stovi
Prie šiukšlių dėžes
Ji prisimena
Kad ji buvo žalia
O ar tu - prisimeni?

L. Brazauskaitė XI kl.

Atkelta iš 8 psli.

Žuvininkai, šioje pušyje perejė 11 metų, pasišalino. Naują lizdą (3-ią iš eilės) žuvininkai aukrovė už 750 m. Balandžio gale jie turėjo gatavą lizdą 29,5 m. aukščio ir 168 metų amžiaus pušyje. Lizdas buvo pastebimai mažesnis. Biotipas: 170-200 metų amžiaus pušys ir eglės. Salia buvo plynro kirtimo aikštė, o nedidelis miško kelias ėjo per 5 m nuo lizdo. Lizdas buvo matomas iš toli. Nepaisant pavojingos aplinkos, išaugo 3 jaunikliai. Niekiuo neverčiamu, 1987 m. paukščiai ši lizdą paliko, bet apgyvendino iš anksto išrengtą dirbtinį lizdą už 700 m. Kitaip tariant žuvininkai grįžo artyn prie savojo (per 300 m.) lizdo, kur gyveno 9 metus. Sis dirbtinis lizdas buvo gana saugioje vietoje, miško kvartalo gilumoje. 1987 m. Jame išaugo 3 jauni paukščiai. Nors iš dirbtinių lizdų galima buvo lengvai pasikelti, tačiau galvojant apie žuvininkų išsaugojimą, intervencija į lizdą nė karto nebuvu atlakta. Tačiau 1988 m. balandyje paukščiai persikelė 520 m. į šalį, į antrajį dirbtinį lizdą. Paukščiai rinkosi lizdo vieta, nes pasirinkimas buvo. Ketvirtasis lizdas buvo tame pačiame miško kvartale. Jo aukštis nuo žemės - 31 m. Jį slėpė aukštas ir tankus miškas. Cia išaugo 2 jaunikliai. Buvo tiketasi, kad paukščiai tame gyvens dar daug metų, nes kirtimai nebuvu projektuojami, nebuvu kellio ir tako, o iš lizdo panoramos apžvalga siekė apie 320 laipsnių.

1989 m. žuvininkai grįžo į ši lizdą. Buvo jo remontas, stebėtos ir kopuliacijos. Gegužės 27 d. tikrinimo metu patelė dar tebeperėjo. Paukščiai lizdinio sezono nebaigė - dingo patelė. Tai pirmas atvejis, Lizzo žuvimas turi vieną versiją: patelė buvo nusauta, nes kitų priesū prie lizdo ji neturi. 1990 m. patinėlis lyg patvirtino tą prielaidą. Jis pasirodė laiku, su žuvinimi atlikdavo tuoktuvinius skraidymus ir prie lizdo gyveno vienišas iki liepos vidurio. 1991-1992 m. lizdas buvo visai aplistas. Per 1986-1990 m. išaugo 8 jauni paukščiai.

Baigdamas noriu pasakyti, kad per 15 metų šios poros tēstinumą išlaikė ta pati patelė. Autorius ši teiginį grindžia, pasiremdamas 30 lizdų, esančių kitose rytų Lietuvos vietose, žuvininkų elgsenos tyrinėjimų rezultatais. Galima sudaryti atskirų žuvininkų porų patelių elgsenos lentelę į tam tikrus, vienodus dirgiklius. Pasirodė, kad patelės turi nevienodą nervinės sistemos stabilumą. Vienos kraštinai dirglios, nepakančios žmogaus pasiodymui ir kt. reiškiniams. Kitos "normaliai nervingos", trečios - ramios ir tik plunksnų spalvos išduoda, jog tai patelė, o ne patinėlis.

Sios poros patelė turėjo nervingą temperamentą. Dėl tos priežasties nebuvu galima pakilti į stebėjimo palapinę šviesiu paros metu. Patelė turėjo pastovų požiūri į svetimų žuvininkų ir kitų plėšriųjų paukščių pasiodymą šalia lizdo. Ji pati vydavo juos salin, o kitų lizdų patelės pasikliaudavo patinėlių apsauga ir pan. Be to, ją galima buvo pažinti iš galvos plunksnų spalvos, dideles ryškios dėmės krūtinėje ir "veido" išvaizdos, kai ji atsisukdavo į stebėtoją. 1981 m. ji išgelbėjo lizdo

tēstinumą, nes patinėlis buvo žuves. Tikėtina, kad ji priviliojo migruojantį patinėli.

Senojoje poroje buvo abipusis sutarimas: patinėlis reaguodavo į patelės balso išraiškas ir tai aiškiai matydotavosi, stebint ivykių eigą ištisas dienas. 1981 metų patinėlis elgesi priešingai senajam. Jis nekreipė dėmesio į patelės prašymą maitinti, skrisdavo žvejoti dideliais intervalais, matyt, kai pats išalkdavo. Atnėsė žuvį, ją lesdavo patelei matant ir jai gailiai klykiant, ir atnesdavo tą maisto dalį, kuri likdavo jam palesus. 1982 m. patinėlis dar tebeturejo kai kuriuos pernykščius išročius, tačiau daugiau paklusdavo patelės norams. Vertingi stebėjimai apie jo elgsenos metamorfozes buvo nutraukti. 1983 m. vėl buvo naujas (3-čiasis iš eilės) patinėlis. Patelė tą sezoną buvo pastoviai alkana, be to šis patinėlis dar neturėjo ir perėjimo išgūdžių. Jis nesuprasdavo patelės kvietimo ją pavaduoti. Jis palikdavo atvirą dėti ir išlėkdavo pailseti, tačiau patinėlis nežinodavo, kad tokiu atveju tėsti perėjimą reikia jam. Jis buvo ne tik naujas, bet, atrodo, ir pirmą kartą susijungęs į porą.

Senbuvė patelė lémė ir lizdo likimą. Per 1980-1985 m. lizdas išbyrėdavo kiekvieną rudenį. Dingus 2

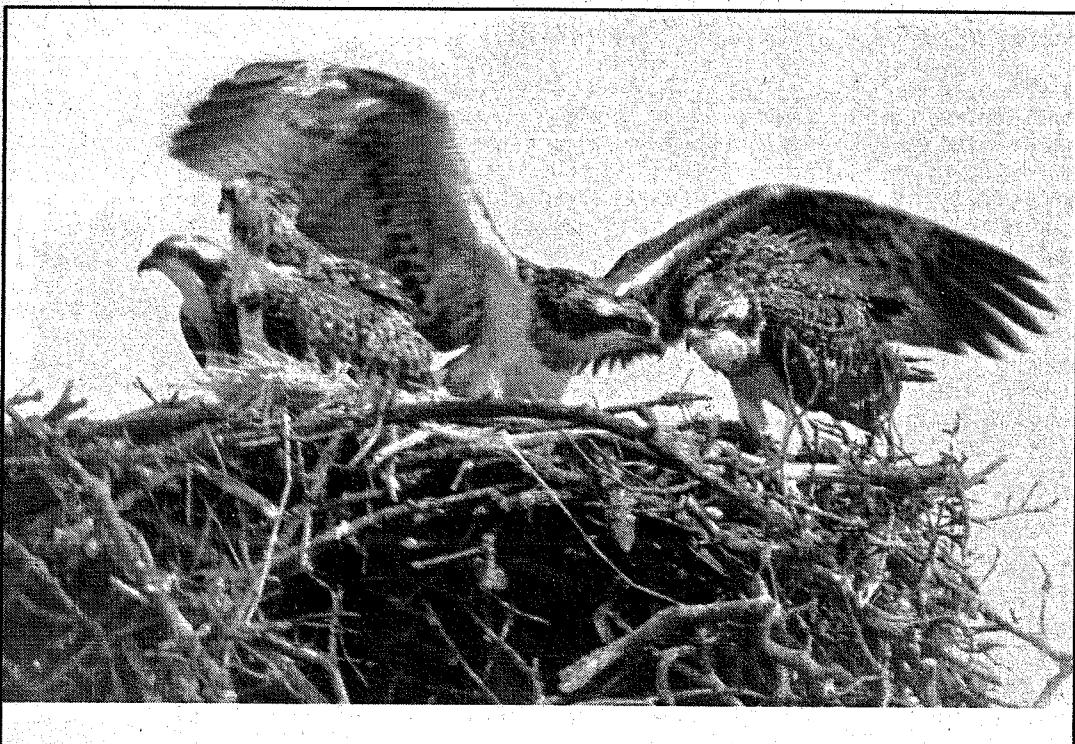

Foto B.Šablevičiaus

patinėliams, du kartus buvo galimybė išnykti ir lizdui, nes jo nelikdavo, bet patelė atrasdavo tą patį buvusio lizdo medį, sulaukdavo naujojo poros nario ir lizdo gyvenimas buvo tēsiamas toliau.

Per visą stebėjimų periodą neužfiksuota 1 arba 4 jaunikliai vadoje. 2 jaunikliai užaugo 7 kartus, o trys - 5 kartus (be 1977-1978 m.). Todėl trūkstamus stebėjimus iš tų dviejų metų galima papildyti (su vieno jauniklio paklaida): 2 ir 3 jaunikliai. Taigi išaugo 28 jauni paukščiai vidutiniškai po 1,8 iš užimto lizdo (n=15). Tačiau id sėkmingo lizdo (n=12) - vidutiniškai po 2,3 jauniklio. Lizdo turinys žuvo 3 kartus: jaunikliai (n=6) žuvo du kartus, 1 kartą dėtis. Per 15 metų lizdo vieta pakeista 5 kartus. Viename lizde bu pertraukos gyveno 9 metus, trumpiausiai 1 metus. Jurgis Stašaitis pirmą kartą užregistruavo žuvininkų egzistavimą šiose vietovėse: Utėnykščio ežeras, 1962 m.

Darni bitutės šeimynėlė

Ar buvo tokis laikas kada nebuvó Laiko? Laikas yra amžinas. Laike pasirodo įvairiausios gyvybés formos. Pabandykime suvokti, kad kiekvienoje gyvybés formoje iškomponuota ir Laiko paslaptis. Bitutė savo regimoje kūno formoje vasarą gyvėna tik 30-35 paras. Tai kas gi slypi jos gyvybés paslaptyje?

Visų žmonijos epochų dvasinė patirtis aiškina, kad mūsų regimojį Visata, gamtos pasaulai yra gėrų dvasios - Dievo kita būtis. Šioje šviesoje bitutės gyvybės paslaptis taip pat yra Dvasios reiškinys. Bitutė savo esme yra Dvasia priėmusi vabzdelio formą. Tą pačią tiesą byloja ir įvairių tautų mitai.

Pažvelkime į bitūčių šeimos gyvenimą, i tai, kaip ju gyvybės paslaptyje glūdinti Gėrio Dvasia tvarkosi šeimoje. Bitūčių šeima yra gražiai besitvarkančios visuomenės pavyzdys. Vasarą gausioje bitūčių šeimoje būna 50-60 tūkstančių bitūčių, viena motinėlė ir šimtai tranų. Motinėlė per parą padeda iki 2000 mažų baltų kiaušinelių iš kurių, vykstant stebuklingoms metamorfozėms, per 21 parą išsvysto vabzdys. Jų gyvybės paslaptis vykdo stebuklingus darbus: liaukų pagalba gamina bitūčių pienelį mažylių auginimui, medų savo liaukose funkcionuojančia gyvybe verčia vašku, gėlių žieduose surinkta saldų nektarą veikdamos paslaptingais fermentais verčia kvapnių medumi. Nuostabiai darnaiputės dirba ivairius darbus avilyje. Pusę savo amžiaus bitė darbininkė pluša avilyje: valo korių akutes, maitina višrelius, siuva naujus korius, priima atneštą nektarą ir išpilsto ji į korių akutes. Likusių - antrają gyvenimo dalį bitutė darbuojasi lauke: renka nektara, pikii, neša vandenį į avilę, dirba žvalgais naujo būsto spiečiui ieškodamos... O stebuklingoji motinėlė, kuri tik viena karaliauja avilyje, gyvena net 4-5 metus. Ji yra avilio gyvybė. Puikiai žino, kur dėti kiaušinelių iš kurio tranas išauga, kur lizdas būsimai darbininkei, na, o savo pamainai - būsimai motinėlei, net lopši turi. Būsimoji motinėlė ir auginama "karališkai". Žiema motinėlė gyvena darbininkelių būrio viduryje, kad nesušaltų. Žino bitės, kam už savo gyvybę turi dėkoti... Kad taip visi žmonės tai suprastų į motinas žiurėdami... Tranai - padūkė bernužėliai - vasarą dūzgauja, darbininkes linksmina, jaunas motinėles visam likusiam

Krašto tyra

Pasakoja Teklė Baranauskienė, gim. 1909 m. iš
Kaltanėnų apylinkės Ožkinių kaimo

Vestuvės

Jų paprasti žmonės nešvēsdavo iškilmungai, nes neturėjo pinigų. Tačiau kiekviena jaunoji stengesi pasipuošti balta suknele, tiuliu, kuri puošę dirbtinėmis gėlėmis. Būdavo ir piršlys su srovia, du pajauniai ir dvi pamergės.

Valgjai:

kopūstų sriuba, mėsa, pyragas, sūris, sviestas, šaltiena (košeliopan). Antrą dieną svocia duodavo obiedą (pietus). Cia būdavo kumpio sviesto pyragu, pieniku (sausainiu).

avo kūnpių, svie
Pasoga (skaitis):

Pasoga (Kraitis).
Baranauskienė gavo pasogos 200 zlotų, karvę ir avi. Tai menkas kraitis, nes ji buvo našlaitė. Turėjo, kaip ir visos kaimo merginos, prisiausti audeklą. Žmonės sakydavo, kad marti turėtų tiek prisiaudusi drobių, milelių, kad galėtų 10 metų rengti jais visą šeimyną.

Merginos

Dovanos: kaimynai nešdavo jauniesiems pinigu, stuomeni (audeklo

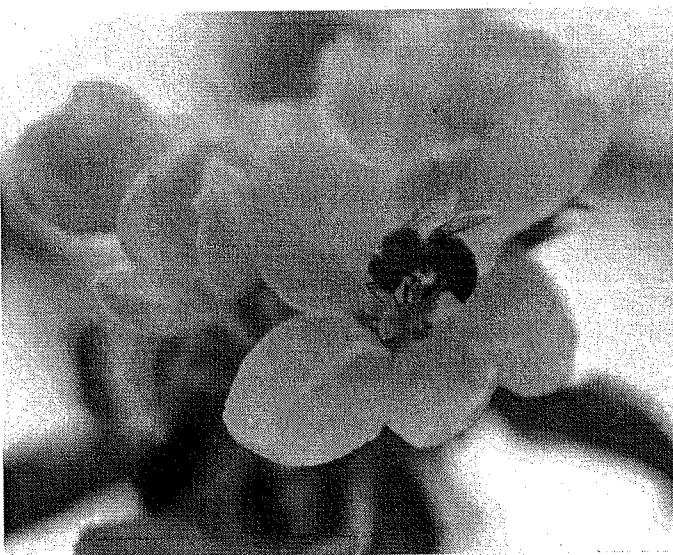
Sokiai: šokiamas grodavo armonika. Smagūs šokiai buvo labai populiarūs.

ka, krakoviakas, a

Vaikų priežiūra:
Vaikų priežiūra buvo menka. Iki 10 metų kelnių neavė. Pamesdavo skarą ant grindų, ir šliaužiodavo vaikas. Maitinti motina stengesi pati kuo ilgiau, kartais net iki dvejų metų. Mirdavo nemažai, bet kurie išlikdavo, gyvendavo ilgai. Baranauskienės anyta pagimdė 13 vaikų, iš jų užaugo septyni. Atėjus

gyvenimui apvaisina, na, o rudenėjant, kai jau savo paskirtį atlieka - gyvybės sekla motinėlės kūne palieka, būna marinami badu, o kai apsilpsta ištempia juos laukan.

Kol nesigulinim i gyvybes paslapst, bitutes mūsų akyse tik nuostabūs visuomeniniai padarai (po vieną jos neišgyvena). Pasigilinus i paties proto, samonės gelmes, suvoki viršgamtisukumą.

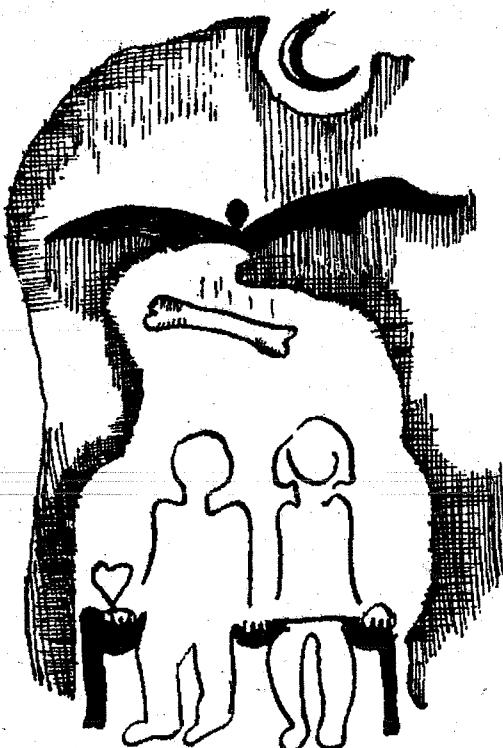

Žengdamas Žemės gyvenimo laiptais šio mąstymo šviesoje, vis primenu sau ir savo proto broliams: mąstykime apie biteris, apie savo gyvenimo paslaptį. Juk gyvybės esmės, o ne pilkosios smegnų masės skatinami kalbame ir dainuojame lietuviškai. Žmonių ir bičių gyvybės esmė trykšta iš to paties šaltinio. Mes visi paslaptingi, mes visi stebuklingi, mes visi amžini amžinai esančio Laiko paslaptyje.

B. Kazlas

s v e t i m a m
žmogui, vaiko
vieta būdavo
ant krošnies.

Monas:
kad kavalierius
žiūrétu
panele, si turi
s u g a u t i
škišnosparni
imesti jji
skruzdélyną.
Kai skruzdés
jji sugraus iki
kaulų baltumó,
reikia surasti
k a u l i u k a
panašu
kabliuką ir j
ikabinti
kavalieriaus
r ū b u s .
Kavalierius
tada tikrai né
per žingsni
neatsitraukis i
tā panele ves.
Tačiau to
daryti neversta,
nes gražaus
sugyvenimo
nebus.

Užrašė G. Kalinauskienė

Verta žinoti

Surask paukštį savuje

Pagaliau ir mūsų kraštuose pradėta domėtis bioritmuis. Tai naujai atrasta tiesa, kuria kiničiai savo "Permainų knygoje" apraše jau prieš tūkstantmetį. Šioje knygoje pateiktos tiesos mūsų mąstymui atrodo tiesiog neįtikintinos. Pabandykime pažvelgti į bioritmų veiklą siaurai - paros cikle.

Atrodo, kad mūsų bioritmui priklauso nuo saulės bioritmų. Rytė saulė pakilo - mes pabudame ir bégame... vakare saule nusileido ir mes gulame. Tai netiesa. Pasirodė, kad yra dvi pagrindinės žmonių grupės. Pirmai - "vieversiu" grupė budingi anksčiau aprašyti požymiais. Antra grupė į saulę reaguoją kitaip: saulė pakilo - jie niuržgia: neleidžia miegoti. Jei tokio žmogaus nejudintume, jis praburstų apie dešimtą valandą, bet i gulsis apie antrą valandą nakties. Tai "pelečė". Tarp šių grupių - "balandėliai", kurie geba prisitaikyti. Sios grupės žmonės dažnai aiškina, kad "pelečas" tai išpaikė "vieversiai". Sie karingi "balandžiai" skanduoja: perdayti, visus perdayti! - kad visi būtų vienodi. Taip sunaikinamas žmogus. Mokslos irodos savo. Kūno temperatūra, kraujų spaudimas, širdies ritmas, hormonų išskyrimas - ganetiniai aiškiai apibrėžia žmonių tipus. Net daugiau nei tai - pasirodo tai genetiskai sutvirtintos struktūros. Sie dėsniai budingi ne tik žmonėms. Net pelės skiratos iš atskirų tipus.

Kaip gyvena žavieji "vieversiai"? Tas "paukšteli" prieš pabudamas iš anksto pasiruošia - prieš praveriant akis pakyla kūno temperatūra iki reikiama, širdies ritmas gržta į dienos režimą, išskiria hormonai kortikosteroidai ir netgi virškinimo fermentai. Šio tipo žmonės vos praverē akis gali paklausti - kačia tokio suvalgius? "Paukšteli" gyvybinės funkcijos yra aktyvios. "Pelečė" - kita sistema. Jei pažadinsime ją anksti rytė - atsimerks, bet atsibus tik apie 10 valandą. Kūno temperatūra bus žemesnė nei normali, širdies dūziai sulėtėje, visos kitos gyvybinės funkcijos taip pat dar nebūs "isijungusios". Tokie žmonės pusiau praviromis akimis ateis iki darbo, bet atsibus tik "savo" laiku. "Vieversius" jau pietūs, o "pelečė" tik pabudo. "Pelečas" pirmenybę teikia kavai, todėl, kad turi polinki į pažemintą kraujospaudij, o

"vieversys" linkęs į hipertonią. Apie 21 valandą "vieversiu" jau nusileidžia sparneliai, 22 valandą jis pilnai atsi Jungia. Tokio tipo žmogui valgyti vakare nepatartina, nes jis nespės visko suvirškinti, o "pelečė" "tik išsijudino", tai reikia pasistiprinti. Dėl šios priežasties negalima kategoriskai sakytis - vakare valgyti nevalia. Pirma reikia išsiaiškinti, koks žmogaus tipas.

Svarbus ir psichologiniai šiu tipų bendravimo aspektai. Kai mes augame, mums niekas neaiškina šių tiesų. Gyvenimą pradedame nieko apie tai nežinodami. Jaunuolis ieško sau nuotakos. Susituokė. Vienas "vieversys", kitas "pelečė". Prasideda pasaulinis biologinis karas, pasibaigiantis skyrybomis. Kodėl? "Vieversys" pabunda anksti, nori valgyti, o "pelečai" skersai gerklę stovi rytmelinis bruzdesys. Vakare viskas pasikeičia. Dabar jau "vieversys" pasiūlys "pelečai" prasmegti kartu su visa vakarine ruoša. O štai gimsta kūdikis. Tėvai "vieversiai" gali turėti vaiką "pelečę". Mama stengiasi maitinti vaiką remdamasi priežodžiu - pusryčius suvalgyk pats, pietus pasidalink su draugu, vakarienę atiduok priešui. Mama sugalvoja īvairias bausmes, neleidžia pakilti nuo stalo, vos ne administracine tvarka sugrūda vaikui maistą. Taip myliinti motina sudarko savo kūdikėlio virškinimo sistemą. Skrandis dar miega, i ji patekės maistą rūgsta. Pirmas dvi pamokas jis sėdi apdujės, nes reikia žadinti vidauš organus ir viršinti tą maistą. Taip dvi pamokas jis būna nedarbingas: miega dvi pamokas šiandien, ryt, o galu gale jis atsilieka ir visai nepelnyta pavadinamas neįšivysčiusi. Mūsų vidinė sistema visą laiką dirba logiškai ir darniai. Pagaminamą energiją reikia naudoti racionaliai. Vidiniam tvarkdariui iškyla klausimas: jei aš nesuvirškinsiu - viskas surugs. Tuomet visa energija iš smegenų, raumenų persiunčiama į skrandį. Todėl vaikas miega ir nesugeba suvokti informacijos. Negana to, dar sutrinka ir skrandžio veikla. Gydytojai neturi užtektinai laiko išsigiliinti į vaiko bėdas, skiria vaistus. Sitai tik darko jo organizmą.

Zmogus turi išsiaiškinti savo bioritmus. Šito išmokyti reikia ir savo vaikus.

N. Andres

Tai idomu

Bičių eldoradas Gruzijoje

Malonu žinoti, kad pasaulyje yra ne vienas toks pasišventės bitininkystei žmogus, kaip mūsų Bronius Kazlas. 1985 žurnale "Vokrug sveta" G. Ostapenka raše apie Gruzijos bitininkystės muziejų. Siandien siūlome susipažinti su muziejaus seimininku, jo darbais, sekaničiam numeruojam papasakosime apie gruzinų bitininkystės švente. Leidinio ruošėja prieš ketvertą mėnesį bandė susisiekti su šio muziejaus seimininku. Matyt, politinė situacija Gruzijoje daug ką išdarke. Atsakymo nebuvo. Belieka tiketis, kad kolegų darbas nenutruko, kad visi gyvi...

Lolua bicių eldoradas. Taip Tbilisyje vadina bitininkystės muziejų Vazi Pšavelo gatveje, vienos iš mokyklų kieme.

Anksčiau už bities keliasi tik saulė ir jis Arčelas Lolua - ju pagalbininkas, seimininkas ir draugas. Prieš eidamas į bitinį svariai nusiplaukia rankas ir veida, apsivelka svarius marskinius. Jei gerbi seimininkus, gerbk ir paprocius, o bities savo avilius užlaike labai svariai ir nemégsta nėmalonių kvapų.

Arčelas Lolua, eidamas prie avilių, keletą kartų daužia pagaliuku į varinę lekštę ir lenkdamas savo žilą galvą taria "Labas rytas, draugai!"

Vartelėti į muziejų, atviri kiekviena šeštadienį ir sekmadienį, kiekvienas apsilankantis - laukiamas svečiai. Kaip ir kiekvienam muziejuje ir čia eksponatu rankomis liesti negalima, o bicių dūzgimo paklausyti ir medaus paragauti - prasau. Labiausiai visus dominia senoviniai aviliai. Jais grožisi ligai - lyg jūros mūsa ar saulėlydžiu. Svečiai iš Lenkijos sako, kad jų šalyje Svaženčo miestelyje šalia Poznanės taip pat yra senovinių avilių muziejus. Seimininkas didžiuodamas aiškinā, kad seniausiems lenkų aviliams iš kėnio šeši šimtai metų, šiaudiniamas kiek mažiau, o gruziniškiems pintiemis ir iš kelmo padarytiems - tūkstantmis metų. Muziejaus seimininkas rodė iš tėvo pagal seniasias gruzinų tradicijas paveldėtus, iš Poto bei Kolhidos atvežtus avilius. Tai iš vytelių nupinti, viduje ir iš viršaus karvės mėšlu ištepti senoviniai kaukazo bicių būstai. Vieni jų stovėjo ant senovinių medinių trikojo, didelio akmens, dar kitas ant storos obels šakos kabėjo. Siems pintiemis aviliams bus apie šimta metų. Senelis Isajus juose bicių užveisė dar prieitame amžiuje. Na, o seniausi bicių būstai: drevė - miške, uolos plyšys - kalnuose. "Taniis klde" reiškia medaus uola. Tokių Gruzijoje yra.

Profesorius Lolua mano, kad pirmuosius bicių namus pastatė asiriečiai dar III amž. prieš m. e. Caro Sargono laikais jie kasdavo kanalus žemėje ir dalindavo ją į dalis - padarydavo

lizdus bicių šeimoms. Ir tuo pat juokaudamas prisipažista - "Aš tokiu neturiu, o ir kiti vargu ar beturi, bet tiksliai žinau, kad senovės Egipto vamzdžio pavidalo avilius, padarytus iš upės dumbllo rado Papu-Za kapavietėje. Dabar jie saugomi Njujorko muziejuje". Lolua bitinė demonstruojamas drevinius avilius taip pat iš Kolhidos. Svečius stebino avilių panašūs į krepšelius uogoms rinkti. Profesorius mielai paaškina, kad jie iš trėnės žievės. Bites megsta jos kvapa. Jems pagaminti nereikia jokių irankių. Tai seniausiai aviliai Gruzijoje. Anksčiau žalia žieve rankomis susukdavo... Tošines Arčelas Lolua išspręse iš Kolhidoje gyvenusio seno bitininko Gruzijos bitei pagarbinti. Taip ir pasakė - pagarbinti - antraip būtų nedaves, nes tai šeimynine felikvija - kaip durklas. O jau koks medus "tresneje"! Ir tuo visus pavaisina. Lolua pasakoja, kad apie senosiuos Kolhido saldžiuosius turtus skilsdavo legendos. Vilktinės, vežančias medų, vadindavo medaus karavanais, o avilių Kolhidoje būdavę tiek daug, kad kartą visa graikų armija prisivalgiusi "girtu" medaus apsinuodij. Apie tai dar IV a. prieš m. e. raše Ksenofontas Atėnietis. Ta proga buvo prisiminti ir karinai aviliai. Buvo seniai ir tokiai. Kovose su priesais gruzinai dažnai naudodavo molinius ašočius - avilius. Tokius avilius apgultų tvirtovų gyventojai mėtydavo į priesą. "Mano molinius avilius - padėkau kaukazo bitei už dalyvavimą kovose, jii pavadinau "Karys" - sako profesorius.

Molinių, medinių, pinto, šiaudinių ir kiti senoviniai aviliai stovi bitinė, kaip istorijos paminklai. Gyvosios Kolhidos aidas.

Kiemo pakraštyje stovi tvarkingas medinis statinys. Tai Lolua dirbtuvė. Cia laikomi ruošinių naujiems aviliams, senieji laukia restauracijos. Bitinė 20 senovinių ir dekoratyvinių avilių. Didelė dalis dekoratyvių avilių padaryti profesoriui rankomis. Prieš darant naują avilių tenka daug pakeliauti, mat reikia išsiaiškinti senųjų meistrų paslapčius. Štai 92 metų bitininkas Rahazija sakė "Tu teisingai pastebėjai - senieji avilių turi paslapčių, todėl ir gyvena po du amžius. Sūnau, kaip tu trinką darbui pastatai?" Mūsų senoliai į plynį žiuredavo. Ta puse kur tankus ziedai būtinai nuo tavei turėti. Ji pati tvirčiausia - tai ir yra užpakalinė bicių kelmo puse. "Jau šeši metai kaip profesorius Lolua gaminiai avilius, o ir senolių patarimų per tą laiką prikauptę daug. Geru oru profesoriūs dirba gryname ore - "Kad minčiai laisvė būtų ir atminty istorija gyventų - kitaip jos iš viso nebūs".

N. Ostapenka

Brolis Pranciškaus Pastogėje

Žingsnai i meilės ilgesi

Visas žmogaus gyvenimas, tai kelionė į save, savo vidų, sielos tévynę. Žmogu galima lyginti su šventove, kurioje, anot apaštalo Pauliaus, gyvena šventa Dvasia. Būna, kad ir viso gyvenimo neužtenka, kad ižengtume į šią šventovę. O visgi, kada mes praradome šią dvasinę kelionę į savo pasaulį - Meilės karalystę, esančią mūsų širdyse?

Daugelis esame girdėjė, kad širdis, tai meilės buveinė, tai ramybės, laimės šaltinis, tai pačios Sv. Dvasios namai. Pirmas žingsnis į juos būtų dar nepriklasantis nuo mūsų pačių. Tai tévu sąmoningumas pradedant kūdikį - mus. Jei vaikai ateitų į pasaulį kaip meilės vaisius, kaip aukščiausiojo malonės pasireiškimas, tai ateitų tarsi iš meilės bangų ir patekti į laukinią, mylinčias rankas. Taip laukti visą laiką būna meilės lauke, būna smagūs, ramūs, o užgimė toliau gyvena pagal tuos pačius dėsnius - meilės ir ramybės dėsnius. Tokiuose žmonėse esti pats meilės šaltinis. Todėl nenuostabu, kad tokie žmonės skleidžia meilę, laimina kitus.

Antrasis žingsnis į save, į meilę jau apima tévų ir augančio žmogaus savekai. Siuo metu vyksta dvasinės sielos (minčių, jausmų, intelekto, intuicijos...) formavimasis. Dabar vaikas iš tévų, tautos išisavina dvasinius turtus. Jis suvokia priklausas tautai, ima jos papročius, būdą. Pagal Vydtiną žmogus gimsta toje tautoje, kurioje jo siela turi galimybę geriausiai atsikleisti. Tiek suvokės save kaip tam tikros tautos atstova, žmogus igyva savo veidą. Deja, šiai laikais retas jaunuolis kupa kalbos lobiais, tautos papročių žinojimu. Be viso šito esi tiek žmogaus, kad ir lietuvio, iškamša. Antrasis žingsnis neįmanomas, jei nėra į ką atsiremti. Jei vidinė savimonė nesiformavo su motinos pienu, nesustiprėjo vaikystės metais, ja iškieptyti vėliau labai sunku. Todėl labai sunku priimti ir apreikštijo (Kristaus atneštojo) tikėjimo gelmes. Taigi, antrasis žingsnis kuria mumyse vidine atramą - tautine doriene kultūra, apreikštaji tikėjimą.

Bet kas gi atsitiko, kad ši žingsni mums sunkiausia žengti? Kodėl užmiršome papročius, dainas? Kodėl pabėgome iš gamtos ir susigūžėme miestuose, apskrovėme išvairiausiais kompleksais, servizais ir servisais..? Kodėl?

Atskymą radau Bibilioje. Žmogus, gaves dievišką žinojimą (viską nuo blogio iki gėrio) neturėjo dieviško stiprumo, kad galėtų gyventi su tuo žinojimu. Palūžo. Blogis išeikė į pajegumą. Tas žinojimas (gimtoji nuodėmė) sudrumste priginti. Dabar visą žmogaus gyvenimą lydi nerpertraukiama pasirinkimo galimybė tarp gero ir blogo, tarp šviesas ir tamsaus. Kaip balionas be oro į viršų, taip ir mūsų žygis į šviesą, be Dievo, esančio mumyse dvasinės sielos pavidalu, pagalbos, nebus vaisingas. Pirmieji žmonės neatlaikė blogio pagundų, smuko, tapo nuodėmingi. Kainas užmušo Abeli, bet jo viduje prabilo sažinė - ką padariau! Tamsios galios siūlė jam išeiti - slepitis. Bet kurgi nuo saves, nuo savo sažinės pabėgti? Tada piktasis siūlė ja užgožti triukšmu, skubėjimu, išoriniais dalykais. Tada Kainas pastatė pirmajį pasaulio miestą, kur susibūrė daug žmonių. Atsirado minia, o minioje jau ir pasislėpti galima. Cia visi lekia, skuba. Dieną ir naktį ir vėl dieną. Sutinki šimtus ir nė su vienu nereikia sveikintis - tarsi tai nebūtų žmonės. Susvetimėjimas gatvėje, paskui namuose. O minia ir toliau bėga. Ji niekada nenurimsta, nenutyla. Cia patekės vargu ar išgirsti tylių vidaus priekaištą, kad ne taip pasielgei, kad buvai neatidus mylimai ar mylimui. Minioje nėra kada klausytis saves, savo jau gal mirštančios nuvargusios sažinės. Tai suprato senieji Biblijos pranašai, atskleidę miestuose Babelės (ištirkimo, išnaudojimo, nuosmukio) dvasiai.

Ką dar reikėtų pasakyti apie miestą, ką dar pasiekė velnias, suviliojės mus į gelžbetonines dėžes?

Pirmausiai buvome atskirti nuo tyros pirmapradės gamtos, visatos, kosmoso, kur matomi amžinieji būties principai. Mieste nelieka skirtumo tarp dienos ir nakties, nesimato gamtos kaitos metu laike, nelieka gyvybės testinumo pajautimo, dingsta sugebėjimas stebėtis. O kas bus iš žmogaus, užaugusio ant asfalto tarp betoninių sienų? Jis niekada nemato, kaip pavasri atsibunda "negyvos" medžių šakos, kaip sužaliuoja buvę stagarai, kaip jie sužydi, nemato, kaip pilka žemė pasipuošia išvairiais stiebeliais, kaip viskas sukruta, sukrebžda, skraido. Ką tokiam žmogui reiškia nulaužti medį, pagaliu daužyti gėles?.. Jam visa tai negyva! Tai paaškina, kodėl naujuose miestų rajonuose klesti žiaurumas. Cia

stūkso vien pilki, pliki, pikti mūrai tarp žemės purvų - lyg po karo. Pasodink čia medžius - jie duos ramybę, sugers žmonių nerimą, pasék žolę - dings purvas, sieloje prázys gėlių grožis, gerumus, nuolankumas. Žolę to moko nuolankiai kentėdama po mūsų kojomis...

Antra. Miestas susiaurino, apribojo mūsų pasaulį. Jis atskyre mus nuo visatos, nuo vienybės su kosmosu, čia mes nepajusime tamsiosios nakties, kai danguje sužiba milijardai žvaigždžių, kai liejasi pilnaties šviesa, kai gojouose suokia ląkstingalos, o pievomis plaukia sidabrinis ūkas. O tokiu naktį būdamas ant Ladakalnio apacijoje tyvuliuojančiuose ežeruose regi atsispinkinti dangų ir pasijunti esas kažkur tarp dangaus ir žemės, kažkur erdvėje tarp žvaigždžių. Pagaliau išgirsti, o gal tiksliau suvoki, esant nepaliuojantį ne minutėlės alsavimą, suvokti ir pats esas jo dalis. Mielas miesto žmogau, tavo žvaigždės, sidabriniai ūkai - lempos, užuolaidomis uždangstyti langai, tavo ežerai - asfalto trupiniai, o kosmoso alsavimas - mašinų gausmas. Man skaudu, kad tu gali neišgirsti to širdies virpesio, kuris ateina iš meilės platybių, iš girių grožio okeanu.

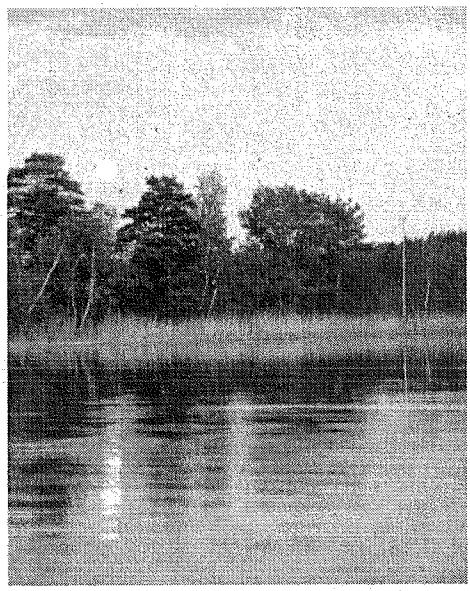
Trečia, ką pavyko laimeti tamsybų kunigaikščiui, - sužavėjo mus spindės, t. y. išoriniu blizgesiu. Jei Dievas esti mumyse sažinės pavidalu, tyliai, nepastebimai, tai Liuciferis visas išorėje. Jis siūlo malonumus, patogumus, galutinį džiaugsmą čia - žemėje, tenkinant kūno poreikius. Deja, tik kūno. O tai velgi sukoncentruota miestuose. Išvairiausiomis spalvomis žviltą, raibuliuoja reklama, kviečianti gerti, valgyti, pažaisti, pasinaudoti... Kaip gera mieste, koks aptarnavimas! Ar gis ne rojus? Ar bereikia geresnio? Pavyko, o pavyko piktai sekli suvilioti mus visu šitu. Ir lekiama, skubam idant visa tai turėtume. O sažinės, sielos reikai? Siurpu būtų visa tai matyti dangaus angelai. Vaizdas, tikrai, lyg po neutroninio karo, sunaikinus mūsų sielas. Aplink mūrai, o juose gyvena minios mirusių žmonių. Baisu ir kraupu.

O kas gi gali mus išgelbėti, kas gali mums padėti prisikelti iš numirusių ir atgaivinti sielas? Nerandu kito atsakymo - MEILE. Kai ji aplanko žmogų, jis pasikeičia - atgyja ir pabėga iš šitos mirties karalystės. O kur? Ogi atgal į gamtą, į tylą. Tai liudija mylinčiųjų elgesys, kai jie susikibę rankomis vaikštinėja paupiais ar kalvos viršunėje neatsidžiaugia vienas kitu. Tada jie vėl geba išgirsti paukščių čiulbesį, upių srovenimą, pamato žvaigždėtą skliautą ir tekancią saulę. Juos aplanko šventumo, skaiustum ilgesys. Tokiems laikas sustoja, nelieka skubėjimo, baimės, nerimo. Visą dieną, o ir amžinybę jie gali išbūti "nieko neveikdam", vien meilės bangomis, jausdami vienybę su dangumi, vienas kitu. Tada į širdį aplaukia daina, jos žodžiai prabyla atmintis. Jie prisimena gyveną tautoje, turinčioje begalinius meilės ir šventumo klodus.

Kai tai īvyksta reikia žengti trečią žingsnį - pabėgti, išeiti iš iliuzinio rojaus, kaip kadais išėjo Abraomas, norėdamas būti arčiau Dievo, būti su Juo santarvėje, vienybėje. Kvietimas pajudeti nuolat virpa mumyse. Jis iškiepytas kiekvieno žmogaus širdyje meilės ilgesiu ataidinčiu iš rasotų laukų, kur tekancios saulės gelsvi

spinduliai skaičiaina skaidruji mūsų sielos šaltini. Kiekviena sena lietuviška-baltiška šventė kviečia atsiversti sakraliniam meilės išgyvenimui. Ypač meilės pilnatvės skleidimais pasireiškia Rasos šventės metu. Trumpi auseinių vidunaktį kupanti kūne gyvybė atsiveria, liejasi per krastus gajumu, kol sutvinka ugnies laužo šviesa, nuvilnija upe liaisiai vinguoja taisiais žaliavu rūtų vainikeliais apsaugota. Nukeliauja kažkur toli, rodydama keliažvakuciu iupsnelėmis, susilejančiomis į žeruojančią šviesą, paliekančią širdyje nenutylantį meldimą mylēti, eiti ten iš kur aplaukia meilės bangos, kur prasideda Dangaus karalystė, vaikaus ilgesio žadintoja.

G. Mackonis - brolis Pranciškus OFS

O gal jau šuminiškis?..

Dar kartą atidžiau pasižiūrėkite. Taip tai, tai - Blinda - ignaliniečių numylėtinis Vytautas Tomkus. Tas pats, kuris nuo miesto triukšmo ir "kulturinės" suirėties pasislepė tykiame Šuminų kaime. O štai nuo mūsų įkyraus lindimo į popiečio ramybę taip pat bandė pasislepsti... nepavyko... Galvojau - reikštų ką nors labai "ekstravagantiško" sužinoti. Bet ką čia klausinėsi, jei pats aktorius yra Ignalinos legenda. Reis ir daug vasarojančių aktorių gali čia sutikti, bet miestelio visuomenė ivertins tik tą, kurį Tomkus pašnekino. Nežinia, ar jį pamatės kas pavardę pasakyti, bet Blinda - visada. O jau istorijų istorijelių... Vargu ar pats aktorius žino esas kūrybos objektu. Kaip ir daugeliui, man šio žmogaus pasirodymas rajone reiškia vasarą. Ne tik kalendorinę. Ponas Vytautas ir bendraujant kupa vasariniu gajumu.

Pats Radviliškyje "ant bėgių" užaugės neatsidžiaugia ramybė, kurią teikia už miniatiūrinės pirtukės raibuliuojantis ežeras, medžių žaluma. "Isėdo" Ignalinos krašto grožis besukant "Blindą", o gal tiesiog čia 32-ojo gimtadienio proga išvaryta pirmoji vaga taip giliai iširežė atmintin savo pirmapradžiuo grožiu? Jau nebesugaudysi tu ivykių ivykelių, kurie su šiuo kraštu sužiedavo. Kad galėtų vėl ir vėl čia sugrįžti, reikėjo stogo. Prasidejo pilki žemiški rūpestėliai nemažai sveikatos pareikalavę. Bet pirtukė stovi. Ji turi savo istoriją. Kaip miela, kad kartu su šeimininku gali pasidžiaugti sukurtu ūkeiui. Kai kūrėsi buvo maža patirties. Kaip ir kiekvienam miestiečiui vis norėjosi arčiau vandens, o kad namelis stovės ant saltinių - nepagalvojo... Viską sau reikėjo atrasti, suprasti. Bet gal tas trūkumas tokią karštą vasarą kaip ši tik į naudą? Didžiuodamasis šeimininkas rodė savo mažą ūki. Salia mažučio namelio mažulytis ir labai talpus darželis.

Tame mažulyčiame namelyje gospadorius iširengė net du aukštus - kad visa šeimyna sutilptų, net plytą pats susimūrijo - bus kur grybienę virti.

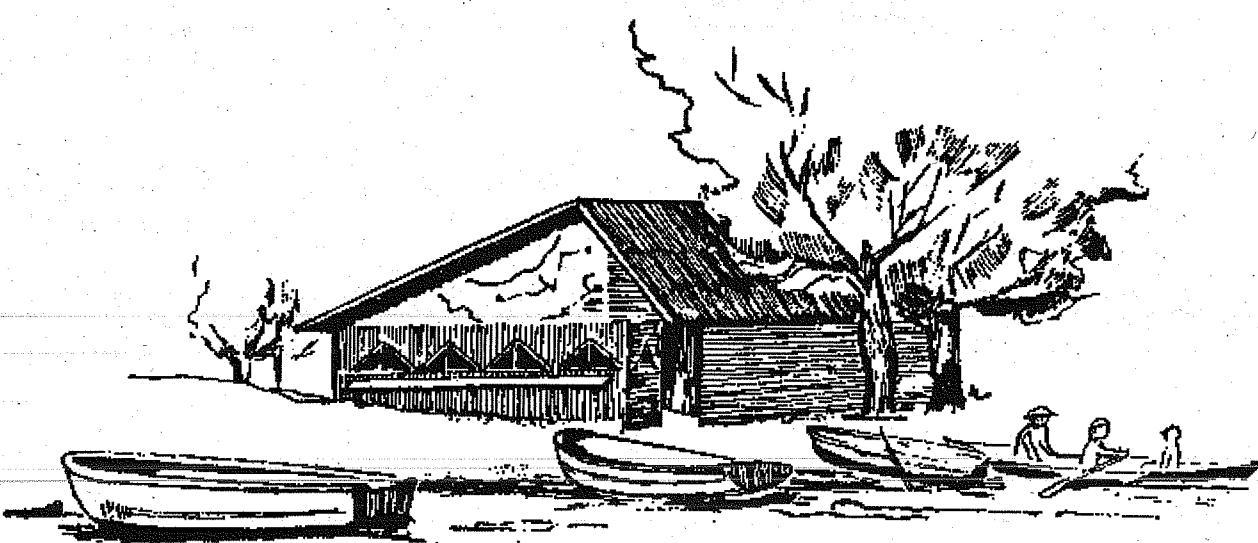
Nebūtų jaukūs namai, jei ponija Lilia (taip pat aktorė) jų nebūtų papuošusi savo šilta šypsena, darbščia ranka, stebuklingais darbais. Regis ir nemažai sviete buvoju, bet dar niekur nebuvo mačiusi taip gražiai ir netradiciškai iš augalų sukomponuotų kilimelių, o jau paveikslėliai! Lengvutė paukščio plunksna atsirėmusi į samanėlę..., taip jaukiai pamatyti spalva.

Man besisvečiuojant atlingavo šuminiškis Vytautas. Paklausiau, kaip jam tie miestonys čia patinka. O jis ramiai su lietuviško gospadoriaus létumu atporino "Ale koks gi anas miestonis, va, kai puše metų nebuvi atvažiuoja, o vaikas jau klausia, kodėl višta žoli valga, va, tai čia miestonis, o čia gi - kaks gi anas miestonis?..."

O gal iš tikro vietinis? Juk jau 22-oji vasara šioj žemėj. Nori nenori turi gyventi su kaimu. Jau ir tarmiškai sukalba, ir keliasi pagal vietinius kurantus - pienoveži, o dieną baigia su laimiku iš ežero griždamas. Ir nenuobodu, ir nepasiilgsta... Dar norėčiau paprašyti - nejunkite televizoriaus, pailekite ir nuo jo reklaminės informacijos, nuo skaudžių žinių apie dar vieną išdraskytą kultūros židinį. Tegul žaismingas ežero vejelis bent trumpam išpučia rūpestį dėl rytojaus, tegul saulė pasidalija su Jumis savo energija, kad per savo itaigų talentą ją mums sugražintumėt. Na, o naujai iškeptiems Lietuvos turčiams reikėtų pasimokyti, kaip kuklioje buityje tikrą poilsį ir darną su gamta surasti.

D. Savickaitė

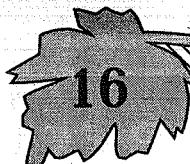
Kviečiame vasara ir žiema!

Aukštaitijos nacionaliniame parke gražu visas metų laikais: ežerų virtinės, tyliai čiurlenantys upeliai, pušų gaiva, gausybė grybų ir uogų, kalvotojo gamtovaizdžio vienybė su senoviniais kaimais,

bitininkystės muziejumi ir istoriniai paminklai, paliks Jums, pavargusiems nuo gyvenimo tempo ir miesto triukšmo, neišdildomus išpūdžius.

Nukelta į 16 pusl.

Kviečiame vasara ir žiemą!

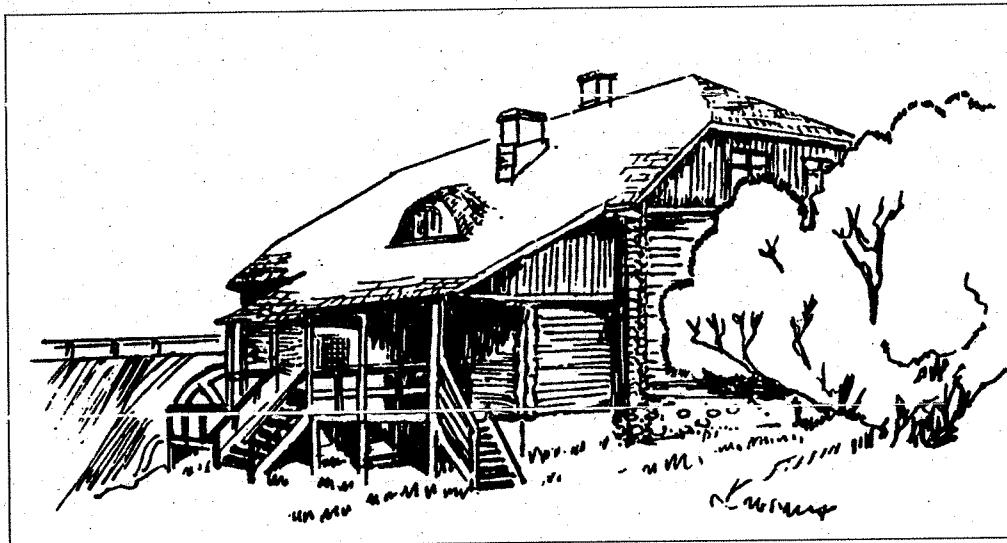
Atkelta iš 15 psl.

Turizmo ir rekreacijos centre Palūšėje Jums suteiks nakvynę, maitinimą, o norintiems pajusti tikrą gamtos žavesį, pasiūlysimė turistines keliones valtimis, pėsčiomis ar slidėmis, ekskursijas autobusais.

Nakvynė	4 - 10 Lt
Maitinimas	8 - 12 Lt
Valtis	5 Lt
Žvejo bilietas	2 Lt,
1 val. ekskursija po parką mūsų autobusu	10 Lt,
Ekskursijos vadovas	15 Lt
Instruktorius žyginiui	228 Lt
Bilietas į bitininkystės muziejų	10,0 Lt
vaikams	3,20 Lt
0,50 Lt,	
0,20 Lt	

Turistinio ir sportinio inventoriaus nuoma

Kreipkitės: Aukštaitijos nacionalinis parkas Turizmo ir rekreacijos centras, 4759 Palūšės paštas, Ignalinos rajonas, tel. 528919, 47477, 47430.

Aukštaitijos nacionaliniame parke senoviniame Ginučių kaime (20 km nuo Ignalinos), jau antrą šimtmetį stovi medinis vandens malūnas. Jis yra restauruotas ir pritaikytas poilsiu. Cia įrengta 2-4 vietų kambariai, virtuvė, vandeniekis, poilsio kambarys, dušas, tualetai. Vienu metu gali ilstis 15 turistų. Jų paslaugoms irklinės valtys, meškerės, parduotuvė, ryšių skyrius. Cia galima ilstis nuo V.15 iki IX.15.

Apylinkių gamta - nepakartojama: greta Ladakalnis, Ginučių piliakalnis, tyvuliuoja Srovinaičio, Almajo, Baluošo ežerai, susijungę upeliais ir protakomis, daug gamtos ir etnografijos paminklų, ežeruose gausu žuvies.

Stripeikių kaime (7 km nuo Ginučių) yra unikalus senovinės bitininkystės muziejus.

Ginučius nesunkiai pasieksite asfaltuotais keliais. Cia gerai pailsėsite, patirsite natūralios gamtos džiaugsmą.

Nakvynė

2-viečiame kamb.	10 - 12 Lt,
3-viečiame	8 - 10 Lt,
4-viečiame	6 - 8 Lt.

Valčių nuoma

1 val.	- 1 Lt,
1 parai	- 5 Lt.